

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מוריננו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בהר - בחוקותי

מכון
באר
האמונה

בס"ד

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדוי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אדיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодезь Торы
info@kolodetzlory.com

מכון
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בהר - בחוקותי

אמונה

בך ה' חסיתי - להיות תלוי במי שאמר והיה העולם..... ד

תפילה

וכי תאמרו - תפילה בכל עת ושעה..... יא

קדושה ע"י אמונה

והקימוני את בריתי - שמירת מידת הקדושה..... יז

בין אדם לחברו

לא תונו - חומר אונאת דברים..... כו

תורה

בחוקותי תלכו - קביעת עיתים לתורה כחק בל יעבור..... לב

ער"ח סיון

שיהא זרעי זרעי - במעלת תפילת אבות על בנים..... לו

ספח"ק בת עין

ויש לפרש על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש (זח"ג רכה:) על פסוק (תהלים לו ג) בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ וגו', בטח בה' ועשה טוב כדי שיהיה לך משכן בארץ, עד כאן. פירוש על ידי בטחון דווקא יהיה לך קיום ומשכן בארץ, כי זה היה כוונת הבורא ברוך הוא שהכניסנו לארץ ישראל בכדי שתחול עליהם קדושת הארץ, ובמה היה לנו קיום ושייכות עם ארץ ישראל, רק במדת הבטחון, כמאמר הכתוב (ויקרא כה יח) וישבתם על הארץ לבטח, פירוש, אימתי וישבתם על הארץ, רק כשיהיה לכם בחינת לבט"ח, פירוש מדת בטחון.

ועל ידי הבטחון ואמונה בה', שאנחנו מאמינים בה' שהכל בא רק ברצונו ית', וכמאמר הכתוב (תהלים קמה טז) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, ר"ל שרק ברצונו ית' הוא משביע לכל חי, ואין אנחנו עושים כלום, ולכן אנחנו בטוחים בהשי"ת, שתמיד יתן לנו שפע וקדושה ברצונו הטוב (אף על פי שאין אנו כדאי) ובזאת הבחינה יהיה לנו קיום בארץ ישראל הקדושה.

ובחינת הבטחון נקרא א', פירוש, שעל ידי אמונה שמאמינים שה' הוא אחד הפשוט ואין בלתו, ממילא הוא מאמין שהכל בא מאתו ית', ואין לו לבטוח כי אם בה' אחד.

וזהו שאמר הכתוב כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, פירוש שכאשר תבואו אל הארץ ותאמינו אשר אני נותן לכם - ולא בכוחכם ובעוצם ידכם עשיתם כל זאת, אזי ושבתה הארץ שבת לה', פירוש שיהיה לכם על ידי האמונה והבטחון שביתה וקיום בארץ, והשביתה תהיה לה', ר"ל בקדושה, כי קדושת הארץ תשכון בתוכם ויהיה הכל לה'.

(בת עין, ריש פרשת בהר)

פרשת בהר בחוקות

ומסירו מן מידת הביטחון, כנודע מדבר המלווים בריבית שרובם מקמני אמנה ואבירי לב הרחוקים מצדקה מצד כי אין בטחונם בה'. ומה שמותר ליתן בריבית לעכו"ם לפי שכל עכו"ם חזקתו שהוא אלם וגזלן אפילו אם הוא כבוש תחת ידך מכל מקום דרכו לבוא בעקיפין (היינו למצוא הדרך שלא לפרוע חובו), ואפילו אם ערבנו בידו לעולם אינו בטוח לא בקרן ולא בריווח, ועל כן תמיד עיניו (של המלוה) נשואות אל ה' להצילו מידו וכו', ועל כן נסמכה מצוה זו לפרשת השמיטה כי גם מעם השמיטה הוא כרי שנשים ביטחוננו בה'.

ללמדנו, כי הגם שמחויב האדם בנזירת מלך לעסוק ב'השתדלות'א

בך ה' חסיתי - להיות תלוי במי שאמר והיה העולם

בפרשתן (בהר בה לו), 'אל תיקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלוקיך', נוראות מלמד ה'כלי יקר' (ד"ה אל תקח) לבאר מאי טעמא אסרה תורה 'ריבית', ומה נשתנה 'עסק' זה משאר משא ומתן שלא אסרתו תורה. וז"ל. וזיל בתר טעמא, כי עיקר טעם איסור הריבית הוא לפי שהוא מסיר מידת הבטחון מן האדם, כי כל בעל משא ומתן עיניו נשואות אל ה' לפי שהוא מסופק אם ירוויח או לא, אבל הנותן בריבית ריווח שלו ידוע וקצוב, והוא סומך על ערבנו שבידו - ומן ה' יסיר לבו. ומה שגם הלווה (שאצלו אין שייך טעם זה) עובר בלאו, לפי שהוא מחטיא את המלווה

א. אחרי נישואיו של הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע (והוא כבן י"ד שנה) היה סמוך על שלחן אביו הרה"ק רבי מרדכי זי"ע, בכל יום היתה הרבנית של רבי שלומ'קה מקבלת ממנו סכום כסף קצוב כדי מחייתם, באחד הימים חשב רבי שלומ'קה לעצמו, הרי כל יהודי צריך להאמין בהשי"ת שהוא זן ומפרנס לכל, אם כן אף להיות 'סמוך' על שולחן אבי איננו מן הראוי, וגמר בלבו שמהיום והלאה לא יקח עוד מעות מאביו, כי בוודאי ישלח לו הקב"ה מזונו מידו הרחבה והמלאה, והודיע לרבנית שמהיום תחדל מלילך לבית אביו לקחת את מנתם הקצובה. והנה, עברו הימים ולא היה לחם לאכול בבית, חשב רבי שלומ'קה לעצמו, שמא אינו מתנהג כשורה במה שאינו נוטל המטבעות מאביו, שהרי אף מה שקיבל מידי אביו אינו מ'קצבת' אביו, אלא הקב"ה

קצב לו כן, ואם הקב"ה הוא ה'קוצב' לכל, מי התיר לו להתערב בעולמו של הקב"ה ולהחליט ממנו יקבל מזונו, ומי התיר לו למנוע עצמו מלקבלו. ע"כ חזר בו, וציווה לרבנית שתחזור לילך אל בית אביו דבר יום ביומו כדי לקבל את הסכום הקצוב לקנות בהם מזונותיהם, משנכנסה הרבנית אמר לה רבי מרדכי, רואה אני שלא הייתם כאן במשך כל שבוע העבר ע"כ אעניק לכם היום רובל (שלם) כדי פרנסת שבוע ימים. באותה שעה באו שני חסידים בעלי פרנסה לקבל את פני הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע, בצאתם מן הקודש נכנסו גם אל בנו של הרבי שזה עתה נישא, ושוחחו עמו על דא ועל הא, ואף בירכו אותו בברכת 'מזל טוב' לרגל השמחה השרויה במעונו, ובתוך כך הוציא אחד מהם רובל כסף מכיסו, והבין רבי שלומ'קה שהלה רוצה להעניקו לו כ'דורון דרשה' לכבוד נישואיו, אלא שבמשך שיחתם היה הלה מעביר את הרובל מיד ליד הלך ושוב ומשפנה ללכת 'שכח' והניח את הרובל בכיסו, ונפרד ממנו לשלום. אדהכי והכי חזרה הרבנית ע"ה מבית אביו כשהרובל בידה... או אז אמר רבי שלומ'קה, שהראו לו מן השמים 'הנה, הרי שלך לפניך', הרובל היה מוכן עבורך מן השמים, ואילו לא שבת לשלוח את הרבנית היית מקבל את הרובל מיד החסיד שישב בביתך (ללא כל השתדלות, מצידיך), וכבר הוציא את הרובל והחזיקו בידו לתתו לך, אך בו ברגע שהרבנית קיבלה מאביך רובל, מיד שב הרובל האחר לכיסו של החסיד.

ואף שלא כל אחד עומד במדרגה רבה ונשגבה זו (שלא לקחת מהנותן לנו), אבל, די לנו להשריש את האמונה שכל מה שאנו מקבלים מפלוני ומאלמוני אינו מידיהם אלא מידי הקב"ה, ו'נותנים' הללו אינם אלא כשליחים בעלמא, וממילא אין שום צורך 'להחניף' להם... אלא 'לבקש מא-ל אכלם'. והעיקר, לדעת בשעה שמאן דהוא פסק מלתת לנו 'רובל', שלא לבכות ולא להתלונן עליו, כי לא פלוני נותן ולא פלוני לוקח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא נתן והוא לקח, ומה לך כי תלין על רעך, ומה לך כי יפלו פניך בדאגת הפרנסה.

פעם בא יהודי אחד לפני הרה"ק רבי שלומ'קה זי"ע והתאונן על פלוני שמשיג את גבולו, בפתיחת חנות דומה לשלו בסמוך לחנותו, ונמצא הלה לוקח ממנו 'קונים'. תוך כדי דיבור המשיך היהודי לספר, ששמע על צדיק אחד מתלמידי הבעש"ט שחתך פיסת עץ משולחנו, טבל אותה במים ויוצא פרח ויגמול שקדים - פירות ואילנות מלבלבים.

נענה הרבי ואמר לו, הנה, כל יהודי מחויב ב'אמונה', אלא שיש כמה וכמה דרגות באמונה, יש עניינים שמי שאינו מאמין בהם אמונה שלימה הרי הוא כופר ואפיקורוס, מאידך, יש עניינים שמותר לו לאדם להאמין בהם אבל אם אינו מאמין בהם לא ייחשב כאפיקורוס. ובכן, מה שאמרת בראשית דברייך - שפלוני משיג גבולך, תדע

לצורך פרנסתו, אך לא התירה התורה אלא באופן שיודע ומרגיש שאין זה אלא

לך שמחשבות כגון דא - אפיקורסות גמורה הם, כי יהודי מחויב להאמין ש'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה' (ביצה טז.), ואי אפשר שפלוגי יקח לו או ימעט ממנו ממה שנכתב לו בספר בראש השנה, ואין הפרנסה באה לאדם על ידי ה'קונים' כי אם על ידי קונה שמים וארץ. ואילו על הסיפורים שסיפרת על הצדיק - שהוציא פירות מעץ יבש, אולי כן ואולי לא - אבל ברור שמי שאינו מאמין בזה לא יקרא אפיקורס כלל וכלל (אלא צריך להאמין שאפשר שהיה כזה מופת).

וכך אמר רבי שלום'קה ליהודי, מדוע 'הפכת את היוצרות' - לסיפור הלז הינך מאמין ללא כל עוררין, והינך מספר זאת בדחילו ורחימו, אף שאינך מחויב להאמין בזה כל כך. ולאידך, הינך זועק 'פלוגי קיפח את פרנסתו', והרי טענה זו היא נגד ה'אמונה' הטהורה - שמחויב כל בר ישראל להאמין שהכל משמים, והכל בהשגחה, בזאת 'אבדה האמונה נכרתה מפיהם' (ירמיה ז כח), לא כך היא דרכה של תורה...
ב. ידועים דברי חז"ל (ב"מ עא.) על מלווי בריבית 'הם מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודיו, וכותבין וחותמין - פלוני זה כפר באלוקי ישראל...' כלומר, כי כל הלוואה בריבית נערכת (ככל הלוואה) בפני עדים כשהסופר כותב שטר הלוואה, והעדים והלוואה חותמין, נמצא שהם כותבים וחותמים שהוא כופר באלוקי ישראל רח"ל. פעם שאלו את הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, מדוע החמירו באיסור ריבית יותר משאר איסורים שבתורה לקרוא לעובר עליו ככופר באלוקי ישראל. ענה ה'חזון איש', כי מעיקרי היהדות היא האמונה בה' - שהכל קצוב מעמו, ולא תוסיף לו השתדלות יתירה אפילו בפחות משה פרוטה, והנה בא זה המלווה בריבית ומכריז כנגד יסוד היהדות - אינני מאמין שפרנסתי תבוא לי בהיתר ובהשתדלות ההכרחית, מסכים אנוכי לעבור איסור מן התורה להרבות את ממוני, ועוד מחזק את מעשיו ב'כתיבה וחתומה ועדים', על כן אין לך כופר בעיקר גדול ממנו... (מעשה איש ח"א קעח).

ביסוד הדברים ביאר המהרא"ל צינץ זי"ע (מלא העומר) את הכתוב בפרשתן (בהר כה יד), 'אל תונו איש את אחיו, וברש"י, זו אונאת ממון, שהנה אמרו חז"ל (ב"ב י.) 'כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מר"ה', והיינו שכל הקצבה הקצובה לו לאדם אינה תלויה אלא בידי שמים, נמצא שהמאנה את חברו מכריח כביכול את הבורא להפסידו ממקום אחר - ע"י עלילות דברים או ע"י חולי ח"ו, כדי שלא ירוויח באונאתו יותר מן הנגזר והנקצב לו (כנזכר שם במעשה דריב"ז, עיי"ש). ולכן אמר 'ויראת מאלוקיך', כי בהנהגתך הנך כביכול מכריח אותי להתנהג עמך במידת הדין, להמיט עליך הפסד ממקום אחר.

כעיי"ז מתאמרא בשם הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע לבאר את דברי חז"ל (אבות ב ז) 'מרבה נכסים מרבה דאגה', כי אם נקצב לו לאדם שבמשך כל השנה ירוויח סך מיליון דולר, אך זה האיש השתדל יתר על המידה ובתחבולותיו להיות מרבה נכסים הרוויח שני מיליון דולר, והרי זה יותר מהסכום הנקצב לו, מיד גוזרים עליו מן השמים כמה וכמה דרכי הפסד - כדי שלא יעלה ממנו על הסך הנקצב לו מר"ה, אם על ידי נזקים שיהיו לו, ויעלו לו ממון רב, או על ידי רפואות חלילה, נמצא שזה המרבה נכסים יתר לפי מה שקצבו לו הרי הוא מרבה דאגה יתירה לעצמו, כי מן שמיא יוסיפו לו דאגות לאבד את אותו הממון שאינו מגיע לו בדין.

מספרים במליצה על אחד שגנב מחברו \$100, למחרת היום יצא הגנב אל השוק, החליק, נתקל ונשברה רגלו, פנה הלה אל הרופא שאכן טיפל ברגלו במסירות אין קץ, ודרש 'תשלום' בסך \$100 בדיוק. נענה ה'גנב' בסכלותו, אה, הודו לה' כי טוב, ברוך שעשה לי נס במקום הזה, שוו בנפשכם, אילולא גנבתי ביום האתמול הללו מניין היו לי מעות לשלם לרופא... אך האמת תורה דרכה, כי רק מחמת שגנב המעות והרי 'כל מזונותיו קצובין' ואי אפשר שייחנה ממעות שלא נועדו עבורו, על כן שבר את רגלו להוציא מידו את המעות בעד צרכי הרפואה, ואילו היה שומר את עצמו מלקחת את שאינו שלו היה מרוויח עכ"פ שרגלו היתה נשארת שלימה.

מעשה בת"ח מופלג המשמש כ'בורר', אשר נתגלגל לפניו סכסוך בענייני ממונות שבין שני אנשים, כשמעו את שני הצדדים הבטיח להציג בפניהם הכרעת 'בוררות' עד יום השב"ק הבעל"ט, ואכן כשעתיים לפני חצות היום בערב שב"ק סיים הת"ח לכתוב 'תשובה' ארוכה בנימוקים ברורים, כי איש פלוני זכאי ואיש פלוני חייב ויימצא מפסיד ממון רב, והנה 'קבלה' איתנה יש לו לת"ח שלא לעשות מלאכות בערב שב"ק אחרי חצות היום, ע"כ מיהר לשלוח את תשובתו ב'פקס' לשני הצדדים, אך לתדהמתו נתקל במשך כשעתיים תמימות בכל מיני מניעות ותקלות, הקו שבפקס לא עבד, לאחריו ה'חוט' המחברם נקרע וכו' וכו', עד שהגיעה שעת חצות - פסק הת"ח מכל פעולותיו ועזב את הכל עד לאחר השבת, אעפ"י שהיה לבו נקפו - הרי הבטחתי להם שעד שב"ק תבוא ה'תשובה' לידם... במוצש"ק נתגלה לו 'תקפו של נס', כי זה האיש שמצד תשובתו נתחייב בהון רב שבק חיים לכל חי ועלה בסערה השמימה, ואילו היתה התשובה מגעת לידו בער"ש - שהוא מחויב בסכום מעות נכבד, לא היה ה'בורר' מוחל לעצמו כל ימי חייו, שהיה נראה לו שבמעשיו גרם לזה האיש לנפוח את נשמתו, וללמדנו, א. ענין השגחה פרטית, כמה סיבב הקב"ה למנוע ממנו כאב, צער ומכאוב לאורך ימים ושנות חיים, ב. כמה הצילתו העמידה בקבלה טובה, שלא זלזל בה ובשום פנים ואופן לא עשה מלאכה אחר הזמן שקיבל ע"ע להימנע ממנה. ג. גם למדנו מכאן שאין לו לאדם להיבהל על נפשו - אוי, הבטחתי

בהשתדלות גרידא, כלומר, שיודע שגם בחסדי ה' ובהשפעתו, וזקוק הוא לאחר מעשיו ועבודתו עדיין הוא תלוי שהקב"ה יצוה עליו את ברכתו לתת לו

עד שבת, כיצד לא אקיים זאת, כי בוודאי על האדם להשתדל יותר מיכולתו לקיים הבטחותיו, אבל משעשה כמה שידו מגעת אסור לו להיכנס ל'לחץ'... עשית ככל יכולתך ותשלול נפשך.

ג. ודע כי הרגשה זו שהוא תלוי בהקב"ה, ו'מבלעדי עוזך ועזרתך אין אין עזרה וישועה', היא מקור הברכה, שכאשר האדם מאמין ומרגיש שאין שום אדם בעולם שיכול לעזור לו אזי הקב"ה מושיעו מכל צרתו. וכך ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע בהא דכתיב בפרשתו (בהר כה כו) 'ואיש כי לא יהיה לו גואל והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו', וז"ל, ר"ל מי שמדמה בנפשו שאין לו גואל מכל בני אדם כי משליך יהבו על ה', יהיה נפשו סמוך ובטוח כי סופו והשיגה ידו ונגאל. עכ"ל.

וכן הרחיב בזה הנצי"ב (בהעמק דבר) 'דבא הפסוק להורות לנו דרך מוסר, כי זה שלא יהיה לו גואל יבא לידי כך שתשיג ידו, דמי שיש לו גואל והוא בוטח עליו מסיר בטחונו מה', מה שאין כן, אם אין לו על מי לסמוך הרי הוא חוסה בו יתברך, והקב"ה יודע חוסי בו וממציא לפניו כדי גאולתו'.

מִן הַבָּאֵר

וכך ביאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בהאמור בפרשתו (בחוקותי כו ג-ד), 'אם בחוקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעיתם'. כי זה כלל גדול בהשפעת הפרנסה, שככל שתגדל אמונת האדם שאין הפרנסה תלויה במעשיו ו'בכשרונותיו הנפלאים' אלא הכל בידי שמים ובגזרת עליון, כך יפתחו בפניו שערי הפרנסה בהרחבה, וישפיע עליו הקב"ה מידו המלאה הפתוחה והקדושה, לעומתו המדמה בנפשו לומר כי כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה, ואף חכמתי עמדה לי, הרי הוא מרחיק מעליו את שפע הפרנסה, ומעתה יתבאר היטב 'אם בחוקותי תלכו', שהלא 'חק' מרמז על הפרנסה (ביצה טז.) ואם תאמינו כי ה'חק' והפרנסה הוא ממני והם בחוקותי, אזי ונתתי גשמיכם בעיתם ויתמשך עליכם הפרנסה תמיד.

ביסוד זה היה מבאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע מנהג ישראל, אשר בטרם יצא חתן לעמוד תחת החופה מוציאים מכיסי בגדיו כל מה שיש בתוכם, כי באו להשריש בחתן העומד לצאת 'לחיים', התבונן ושים על לבך היטב, כי אין לך משלך כלום... ואל תחשוב חלילה כי בכוחך הגדול ובחכמתך וכשרונותיך הנפלאים תוכל להצליח

אכלו בעתו, אך אם מרגיש שהוא 'מסודר' ושוב אינו צריך (ח"ו) לסייעתא דשמיא, ובנון מלווה בריבית - שבטוח הוא בריבוי כספו, הרי השתדלות כזו אסורה היא בתכלית.

מבאן תצא הקריאה לכל בני ישראל באשר הם, תנוח דעתכם, הסירו דאגה מלבכם, חדלו לכם מדאגת הפרנסה

וכיו"ב, כי הקב"ה חפץ בטובתכם וישפיע עליכם כל מיני טובות שבעולם, אין לכם אלא לתלות עיניכם בו, כי אין להקב"ה חפץ אלא בקרבת בניו אליו, ורק משום כך נותן להם איזה 'מחסור', בכדי שיתפללו לפניו בכל לבם ונפשם, וכאשר המה מכירים בזה ונושאים אליו עיניהם בתפילה ובאמונה, בוודאי ימלא מחסורם בכל מיני ישועות והשפעות טובות.

בחיים, אלא תזכור היטב שאין לאדם שום כח משלו, ותמיד נזקק הוא לחסדי המקום ב"ה, והכרה זו היא ה'מפתח' להצליח בכל אשר תפנה.

ד. פעם נכנס הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל אל ביתו של 'המשגיח' הגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל, וראהו היאך שהוא מלא שמחה עילאה, ושאלהו ר' שלום לשמחה מה זו עושה, פתח ר"י וסיפר לו, שבשנים מקדם היה משמש כמשגיח בישיבת מיר שבליטא, ומחמת הדחקות והעניות ששררה שם היה מילתא דשכיחא שלא קיבל את משכורתו הזעומה בסוף החודש, ובכהאי גוונא היה מתחזק באמונתו ומתפרנס מאמונתו, כמו שנאמר 'שְׁכֵן אֶרֶץ וְרָעָה אֱמוּנָה' - איך האב זיך געשפייזט מיט אמונה' (הייתי מתפרנס ומזין עצמי ע"י האמונה), והנה עתה לאחר שעלה לארץ הקודש הציע לו הגאון ר' יוסף שלמה כהנמן זצ"ל גאב"ד פוניבז' שיבוא לשמש כמשגיח בישיבתו, והבטיח לו מתן שכרו בצדו בעין יפה, באותה שעה שקלתי לקבל את המשרה, אך חששתי תמיד מה יהא עם האמונה, כי לתומי חשבתי שהוא משופע בנכסים ואין אצלו מחסור של כסף, ואם ישלם לי את המשכורת מדי חודש בחודשו לא אזכה עוד לסמוך ולבטוח בהשי"ת, אך עתה שמח אני, שהרי הנני נמצא כבר שמונה חודשים בעבודתי ב'ישיבה', ובינתיים כל משכורתי היא 'מאמונה' כמו בליטא... לכן אין קץ לשמחתי, כי איך לא אשמח כמוצא שלל רב, על שחזרתי לחיות מאמונה... ויש מוסיפים עוד בפירוש הכתוב 'שכן ארץ ורעה אמונה', שגם אם הינך 'שוכן בארץ' בגוף ובנפש ובכל הפירושים עדיין רעה אמונה...

ה. ביסוד הדברים אמר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל (תפארת שמשון בחוקותי עמ' שכ) לבאר באופן נפלא מה שמצינו בכמה מקומות בתורה, שהקב"ה מבטיח 'שכר' לעושי מצוותיו דייקא בתבואת השדה ובריבוי הבקר והצאן, ולא בריבוי זהב וכסף, וכדכתיב בפרשתו (בחוקותי כו ג-ד) 'אם בחוקותי תלכו וגו'', ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו, וכן כתיב בפרשת עקב (דברים י ז יג) 'והיה עקב

ובך איתא בגמ' (יומא ע"ו.), 'שאלו תלמידיו בשנה, אמר להם אמשול לכם מושל למה את רבי שמעון בן יוחי, מפני מה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בן אחד פסק לו מזונותיו פעם אחת

תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם וגו', ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ותירושך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרות צאנך', ולכאורה אם חפץ הקב"ה לברכם בעשירות גדולה מדוע לא בירכם בריבוי כסף וזהב, וכי היד ה' תקצר להביא לכל אחד אוצרות זהב וכסף [ואין זה ברכה באופן שמחוך לדרך הטבע, שכן ניתן לברך שימצאו זהב וכסף באדמת ביתם, וכמו שיש מקומות בעולם שם כורים זהב מהאדמה].

ומבאר, כי מטבע האדם שיש לו כסף וזהב שמרגיש הוא בטוח בעשרו, שהרי אינם מתקלקלים ומחלידים לעולם, ואף אם יפרוץ רעב בארץ מושבו יקח עמו את כספו וזהבו למדינה אחרת ושם יחיה כעשיר, ושוב אינו מרגיש שהוא נצרך לסייעתא דשמיא בכל עת, אמנם בברכת ה' בריבוי שדות פירות ותבואה, או בבקר וצאן עדיין הוא נצרך בכל עת ושעה לעזרת ה', ותמיד הוא תולה עיניו למרום שעשירותו לא תופסד, שלא יחלו הבהמות ולא ימותו, ושירד גשם ולא תתקלקל התבואה, ואף לאחר שצמחה התבואה מבקש מהקב"ה שיזמין לו קונים ושלא ישאר עם סחורתו בידו.

והנה הנותן מתנה לחברו מרוב אהבה פשיטא שרוצה שמתנה זו תקרב את הלבבות, ולא להיפך שהמתנה תגרום ח"ו ריחוק ופירוד ביניהם. ועל כן, כשהקב"ה משלם שכר טוב ליראיו ומצווה להם ברכתו, אינו רוצה לברכם בכסף וזהב, כי עי"ז יבטחו בהונם ולא יתלו עיניהם בו, ונמצא שאותו שכר יגרום להם לריחוק ממנו, על כן נותן את השכר בפירות העץ והאדמה ובבקר וצאן, בכדי שתמיד יצפו לעזרתו ויהיו קרובים אליו, וזו הטובה הגדולה ביותר, וכדכתיב (תהילים עג כח) 'ואני קירבת אלוקים לי טוב'.

וכה היה אומר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע, מיר האבן זייער ליב (אנו אוהבים מאוד) שאברך נושע בבן או בבת תיכף לתקופת השנה לאחר נישואיו, שהרי מדרכו של עולם, בעת שחסר לו לחם או דבר אחר בביתו מיד ירוץ לבית חמיו לקחת משם די מחסורו אשר יחסר לו... אכן לאחר שכבר זכה בברכת הבנים הרי אינו ממחר כל כך לרוץ אל ה'שווער' כי כבר אינו 'בן חורין' אלא תינוק תלוי בו ופעמים שחושש לצאת עמו מפני הצינה או מפני החמה, ומכיון שאין לו למי לפנות, הנו מוכרח הוא לתלות עיניו במרום ולבקש מאביו שבשמים שיזמין לו צרכיו, ואין טוב לו לאדם מאשר להיות תלוי במי שאמר והיה העולם.

בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מוזנותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום, אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מבוזגים את לבם לאביהן שבשמים.

ו"ע להקשות מפני מה האריכה התורה להביא מה שישאלו הבריות 'מה נאכל', מה שלא מצינו כן בשום מקום בתורה, והיה לו לומר בקצרה 'וציותי את ברכתי לכם בשנה השישית', וממילא כבר אין מקום להקשות מה נאכל.

ובאר הרה"ק ה'דעת משה' מקאז'ניץ
ו"ע, שהנה הקב"ה מתאוה לתפילתם של בני ישראל, על כן פעמים שאינו מספק להם כל צרכיהם, אלא מונע מהם את ההשפעה, אם בחסרון הפרנסה או שמביא איזה חולי ל"ע וכל כיו"ב, והסיבה לדבר הוא מפני שהקב"ה חפץ שבני ישראל יתפללו אליו, ואכן תיכף כשהם מתפללים - הקב"ה נעתר להם וממלא בקשתם, ולפי זה יש לפרש

וכי תאמרו - תפילה בכל עת ושעה

בפרשתן (בהר כה כ-א) 'וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו, וציויתי את ברכתי לכם בשנה השישית, וְעָשִׂיתָ את התבואה לשלש השנים, כבר נודע מה שהביא הרה"ק ה'נועם אלימלך' ו"ע בשם אחיו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי

ו. היה אומר הגאון בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל, כי מרגלא בפומיה דחזו"א בכל עת שהזכירו לפניו צרה או גזירה חדשה - נו, הקב"ה רוצה שיתפללו על זה (מעשה

איש ח"א קנב).

ז. מעשה נפלא שמענו מבעל המעשה, בנו הבחור שיחי' אמר לו בימי 'ערבי פסחים' דהאי שתא שחשקה נפשו בגביע העשוי מכסף ליליל הסדר, נענה לו האב, הנה הינך לומד ב'שיבת בין הזמנים', וראיתי שהמה עורכים 'הגרלות' מדי יום ביומו על פרסים יקרי ערך בכדי לחזק את הבחורים ולהגדיל תורה ולהאדירה, ובאחד מהימים תתקיים הגרלה על 'גביע', התפלל אל אביך שבשמים שתזכה בו, והוסיף לספר לו מה שהובא לפני כמה חודשים ב'באר הפרשה', וזה תוכן המעשה בקצרה, אשר באחד מהיכלי ה'כוללים' בראשות הגאון רי"א גאלדהירש שליט"א הוחלט לחזק את 'שמירת הזמנים' בימי החנוכה, והודיעו שמדי יום ביומו תערך 'הגרלה' על סך מאה דולר בין כל ה'מקדימים' לבוא עד השעה תשע וחצי בבוקר, ועלה בגורל בשלושת ימים בזה אחר זה אברך אחד בשם ר' מאיר, כמובן שהכל תמחו ואף רעשו וגעשו... הנשמע כדבר הזאת, כיצד יתכן שאותו אחד זוכה בגורל שלושה ימים זה אחר זה, שמא נעשתה כאן איזה קנוניא חלילה... שאל אותם רבי מאיר, האם אחד מכם

בלשון הפסוק, שאין כאן שאלה ותשובה, קושיא ותירוץ, אלא הכי קאמר, וכי תאמרו מה נאכל, כלומר כאשר תאמרו ותבקשו ותתפללו על חסרון הפרנסה אזי תיכף יקויים בכם עוד הם מדברים ואני אשמע ומיד וציותי את ברכתי לכם בכל טוב סלה.

בשמו"ר כא ה) מפני שרוצה את ה'קשר' עמהם - שידעו כי ממנו הכל ויפנו 'וידברו' אליו וישפכו לפניו שיחם בכל עת מצוא, מתוך ההרגשה שהם תלויים בו ובחסדו, ואינם יכולים לסדר לעצמם את צריכתם, ולחיות בלי עזרתו התמידית^ט.

ומהאי טעמא האריכו כל צדיקי הדורות, ובאמור, הקב"ה מתאווה לתפילתם של ישראל, ומבקש מהם 'השמעיני את קולך כי קולך ערב' (שה"ש ב יד, וכדאיתא

שאיין לו לאדם 'להסתפק' באותם שלוש תפילות שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה להתפלל שחרית מנחה וערבית,

התפלל אל אבינו שבשמים שיזכה בגורל... אני התפללתי על כך, על כן זכיתי בגורל... נכנסו הדברים ללבו של הנער, והתפלל לפני מלך שומע תפילה כי חשקה נפשו ב'גביע', ואכן שמע אלוקים לקול הנער ועלה שמו בגורל...

ומלבד עצם הלימוד מכאן כיצד מתפללים - שעלינו לדבר ולבקש מהבורא ית"ש בפשיטות וכבן המתחטא אצל אביו שיתן לנו שאלתנו... הרי יש כאן עוד מוסר השכל נפלא ונחוץ ביותר, כי כל אחד חפץ לחנך את בנו להתפלל לבורא עולם ולפנות אליו בכל עת מצוא, והדרך הישרה היא על ידי 'סיפורי צדיקים', ואין הכוונה דווקא לסיפורי צדיקים קדמונים, אלא ל'צדיקים' כמונו... כי מעשיות אלו נכנסים ביותר אל הלב ופועלים היטב את פעולתם לטובה.

ח. מספרים על יהודי שאינו שומר תורה ומצוות רח"ל, שנכנס ובא לישיבת 'כפר חסידים' בימים ההם, בשעה שעמדו תלמידי הישיבה בתפילה. משיצא שאלוהו מה ראה בתוככי הישיבה. ענה ואמר, עמדי וראיתי בחורים המתנענעים הלך ושוב, ועושים תנועות בגופם. אך הבטתי וראיתי את הזקן העומד בכותל המזרח (המשגיח הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצוק"ל) שהיה נראה כמו שמדבר עם מישהו. כי כך צריך להיראות פני התפלה.

ט. וכה זעק הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע (בתוך כדי אמירת פרק צ"א שבתהלים 'יושב בסתר' וכו' לאחר הדלקת נר חנוכה), 'יקראני ואענהו', דוד המלך מגלה את אוזנו, שהקב"ה עומד ומכריז, 'יקראני ואענהו', רופט מיר און איך וועל אייך ענטפערען, און פארוואס ענטפערט ער נישט, ווייל מ'רופט איהם נישט'... (בתרגום -) בני אהובי, קראו אלי ואענה אתכם, אמלא כל רצונכם לטובה, ומדוע נראה לפעמים שאינו 'עונה', כי אכן אינו קורא אל ה'. ואין הכוונה שאינו 'מתפלל' כלל... אלא אף אם מתפלל מ"מ אין

אלא בכל צער ושעל שהוא פונה תמיד תהא תפילתו 'שגורה בפיו' שיהא הקב"ה

זה מתוך ההכרה וההרגשה כי כאן הוא המקום - רק על ידי התפילה תגיע אליו הישועה, דוגמת המבקש טובה מחברו בזמן שרק בידי חבר זה היכולת לעזור. פעם הוצרך הרה"ק מ'תולדות אהרן' זי"ע לשהות בים לצורך בריאותו, ולפתע נקלע לתוך מערבולת מים, ונסחף לעומק הים, רחוק הרבה משפת החוף, ובחסדי ה' ניצל מן הסכנה בדרך נס. לימים סיפר הרה"ק מעשה זה לנכדו הרה"ג רבי אשר אנשיל הכהן כ"ץ שליט"א, ושאל אותו בזה"ל (וכפי שרשם זאת לזכרון), מה אתה חושב שעשיתי שם למטה, שאמרתי וידידי וצעקתי שמע ישראל... לא ולא. לא אמרתי שום וידידי, אלא צעקתי בכל כוחי, טאטע, נאר זו קענסט מיר העלפן, העלף מיר (אבי שבשמים רק אתה יכול לעזור לי, אנא ממך הושיעני), ואז הגיע איזה גל כח מלמטה ופלט אותי לחוץ אל שפת הים, ע"כ (הובא ביזכור לאברהם).

י. פעם נסע הגה"צ רבי יהודה לייב קאסטלניץ צוק"ל (אביו של הרה"ק הרמ"ח סלאנים זי"ע) מטבריא לחו"ל אל בית רבו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע והייתה הנסיעה קשה ומשברת עצמות, תחילה היו נוסעים ביבשה מטבריה ועד חיפה, משם הייתה הנסיעה בדרך אניה בלב ים עד לאודסה, ומשם שוב ביבשה ברכבת הקיטור עד לגרודנא, ומשם לבית הרבי. אחר כל טלטולי הדרכים הגיע רי"ל בשעטומ"צ לחצר הקודש והסתופף בצילא דמהימנותא תקופת זמן כשהוא נהנה מזיו השכינה... בדרכו חזרה על הרכבת מגרונדא לאודסה והוא זקן וחלוש, ומתייסר ביסורי חולי מעיים הרגיש רי"ל כי גברו יסוריו למעלה ראש ואי אפשר לו לסבול, והיה גונח ונאנח מרוב ייסוריו, נתיישב לצידו יהודי נשוא פנים שניסה לשאלו מיהו ומה מעשיו, ומדוע הינו גונח כ"כ, משראה היהודי כי יסוריו קשים ומרים פסק מלשאלו שאלות מיותרות, ורק אמר לו 'ווארט' מצדיקי אמת, הנה כתיב (תהלים פט כז) 'הוא יקראני אבי אתה, א-לי וצור ישועתי', כי הנה בכל מצב שיהודי נמצא בו, אם יעורר בקרבו לדעת כי הקב"ה הוא אביו אוהבו ומתוך כך יבוא לקרוא - הוא יקראני אבי אתה - בזעקת 'טאטע'ניו העלף' (אבי אבי עזור לי והושיעני), אזי קלי וצור ישועתי - יחיש לו הקב"ה ישועה שלימה במהרה (ותתהפך מידת אלוקים - הדין לרחמים וישועות).

הדברים נכנסו בלבו של רי"ל והחל זועק מקירות לבבו טאטע'ניו העלף, ומיד שכחו כאביו וכל יסוריו נמוגו כלא היו... וכן נמשך כל זמן נסיעתו ברכבת - במשך 'מעת לעת' שלם. ואף עלייתו על האניה היתה בדרך פלא, שלא ידע איך ישא בעצמו את כל חבילותיו ומטלטליו מהרכבת לאניה, והנה צץ לנגדו נער שסייע בעדו להעביר את כל החפצים ללא בקשת תמורת ממון, אף על האניה חזר כל עת הנסיעה טאטע'ניו העלף... טאטע'ניו העלף... והיה רי"ל מספר כי מעולם לא עברה עליו נסיעה בלב ים

בעזרו ויתן לו סיעתא דשמיא בהצלחה מרגניתא טבא מצינו להנהיג ח'בן
בכל מעשה ידיו.^א

ד"ה כל) על מה שאמרו חז"ל (ברכות כא.)

'ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו',
שלכאורה קשה, אם אכן יתפלל כל
היום - תורה מה תהא עליה, ומלאכה
מה תהא עליה. אלא מבאר הבא"ח,
שאינו מדבר מתפילה בפה, אלא תפילה
בלב, כלומר, שיוכר תמיד שאין לו כל
כח מעצמו, ורק הקב"ה הוא הנותן לו
כח לעשות חיל, ואלמלא הקב"ה עוזרו
אינו יכול לעשות כלום. על כן, בכל
רגע ורגע, בשכבו ובקומו ובשעת עסקיו,
יתפלל בלבו להשי"ת שיתן לו כח
וסיעתא דשמיא לעשות צרכיו ולהצליח
בהם. ועל כך אמרו הלוואי שיתפלל
אדם כל היום כולו, היינו תפילה שבלב
בתקווה טובה ויחול לאביו שבשמים

ובכך כתב ב'מאירי' (ברכות כח:) על דברי
רבי נחוניא בן הקונה שהיה מתפלל
בבניסתו וביצאתו מבית המדרש, וז"ל,
אמר המאירי, הורה בזה, שאדם צריך
לחדש תפלה על כל דבר שהוא רואה
בעצמו שהוא צריך בו לעזר אלקי', ואז
יתמיד מחשבתו בעבודת השם באין
פירוד, ואמר על זה החכם שהיה מתפלל
בבניסתו לבית המדרש שלא תארע לו
תקלה על ידי הוראתו, וביציאתו היה
נותן הודאה למי ששם חלקו בגורלן של
תלמידי חכמים. כלומר, שבכל ענין שהוא
רואה בעצמו שהוא צריך בו לעזר אלקי'
אז יפתח פיו בתפילה מיוחדת על ענין
זה, ויוושע.

בנקל כל כך כאותה נסיעה, הים היה רגוע מבלי רוחות סערה, ומשהגיע לחיפה וירד
מהאניה על היבשה מצא מיד נער ישמעאלי שלקחו בפרדו לביתו בטבריה, וכל אותה
העת ישב רי"ל וחזר בעצמו 'הוא יקראני אבי אתה - טאטע'ניו העלף שתהיה הנסיעה
כראוי ובנקל...' וכל הטובות הללו עבור קריאתו 'טאטע'ניו העלף' שוב ושוב, ומשבאו
קרא הערבי לעומת 'מקבלי הפנים' הבאתי לכם את ה'טאטע'ניו שלכם..

יא. וכמו שאומרים בשם הרה"ק רבי בעריש מביאלא זי"ע על הפסוק (ישעיה מד ו)
'כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין
אלוקים', שיש לך אדם שאצלו הקב"ה הוא בחי' אני ראשון, שכבר בראשית הדבר
ובתחילתו מבין שאינו יכול לעשות מאומה לולא ה' בעזרתה לו, והרי הוא פונה אליו
ומבקש סיוע ממעל, לעומת זאת יש אחר שהוא 'חכם' ומוצלח בעיניו, נדמה לו
שיכול להסתדר בעצמו... אך בסופו של דבר נוכח לראות כי אלמלי הקב"ה עוזרו...
אז אכן 'נזכר' לפנות אל ה', נמצא שאצלו השי"ת הוא בבחי' אני אחרון, ועל כך
אמר הקב"ה הרי מבלעדי אין אלוקים ואין שום כח אחר בעולם ח'ו, אם כן, וכי לא
עדיף שתבוא אלי כבר מלכתחילה...

שיסייע בעדו וישפיע עליו את הטובה תמיד בלבבו כי מלוי אותיות אדם, כזה אל"ף דל"ת מ"ם הוא אותיות מתפלל, ואת הברכה².

רמו שצריך האדם להיות מתפלל תמיד,

ומסיים שם, ואמרתי בס"ד כזה רמו ונס מלוי אותיות לב כזה למ"ד ב"ת, נכון שראוי לאדם שיתפלל הם אותיות תמיד, רמו שתפלה הנו

יב. ולרוב מתיקות ועריבות לשון חכמים מרפא, ולגודל נחיצות הדברים תמיד בכל עת ובכל שעה, שומה עלינו להביא את לשונו של ה'בן איש חי' (המובא למעלה), וז"ל, אמרו רז"ל 'הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו', וקשה איך יאמרו כן, וכי אפשר להיות דבר זה, דאם יתפלל כל היום, מתי יעסוק בתורה ומתי יעסוק במלאכתו. אך הכוונה היא על דרך מה שאמר הכתוב (דברים ח יח) 'וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל', והכוונה הוא דאם האדם בעל מלאכה שהוא חרש חכם נופח באש פחם ומוציא כלי למעשהו, ורואה כל הכלים של מלאכתו מונחים לפניו, וגם הזהב או הכסף אשר יעשה אותם כלים מונח לפניו, אל יאמר, הטבע מחייב בודאי הגמור שאעשה הכלי ואשלים אותו, מאחר דאין מחסור לפעולה אלא הכל מזומן לפני, וכ"ש אם ישב והתחיל במלאכה ג"כ, אל יחשוב לומר בוודאי אשלים הכלי והרי הוא כאילו נעשה ונגמר, אלא יחשוב שאם לא יתן לו הקב"ה חיות וכח לא יעשה מאומה, ועל כן ראוי שבכל רגע אפילו בשעת העסק יתפלל אל הקב"ה בלבבו, שיתן לו חיות וכח כדי להשלים עסק זה ולעשותו. וכן אם יש לו חנות למכור בו חפצים, והחנות פתוחה בשוק, ומלאה מכל מין ומין מחפצים הצריכים לבני אדם, ובני אדם עוברים ושבים בשוק, אל יאמר, הטבע מחייב שבודאי אמכור סחורתי שבחנות וארויח בה, אלא כל רגע ורגע יתפלל בלבו להשי"ת שיתן לו כח וחוץ והצלחה, שיוכל למכור ולהרויח בסחורתו. וכן אפילו אם הוא הולך ברגליו לצאת לשוק או לאיזה מקום בשביל איזה עסק, אל יאמר הרי רגלי הולכים בלתי שום מיחוש, ועיני רואין את הדרך אשר אני הולך בה, והדרך ישר לפני, והטבע מחייב שאלך עתה למקום שאני רוצה לילך ואגיע שם, אלא יתפלל בלבבו להקב"ה בכל רגע ורגע שיתן לו כח שילך ויגיע למחוז חפצו בלתי שום אונס ועכבה. ולא מבעיא זו אלא אפילו השולחן לפניו, והביאו לפניו תבשיל מתוקן וסדרו לפניו, ואחז הכף מלא תבשיל בידו, והניחו בתוך פיו, ג"כ יתפלל בכל רגע ובכל לגימה, שיתן לו הקב"ה כח לבלוע המאכל, ולהורידו לשלום לחדרי בטנו במקום הראוי לו. וכן על זה הדרך בכל דבר ודבר, הן בדברים הנעשים בבית, הן בדברים הנעשים בחוץ, הן בדברים הנפשיים, הן בהקצתו הן בשינתו, אע"פ שרואה הכל מוכן ומזומן לפניו בלתי מחסור, עכ"ז יתפלל להקב"ה בכל רגע בלבבו על הצריך לו, ועל מה שרוצה לעשות. ועל זה אמרו רז"ל (בר"ר יד

שצריכה להיות בלב, הנה היא תמיד שנוהגת בכל רגע בימים ובלילות. עכ"ל.^י

ט) 'על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה', ועל זה נצטוונו בתורתנו הקדושה 'וזכרת את ה' אלוֹקֶיךָ כִּי הוּא הֵנוּתֵן לָךְ כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל', ואין זכירה אלא בלב. ועל זה אמרו רז"ל הלואי שיתפלל האדם כל היום כולו, לאו על תפלה שבפה קאמרי, אלא כונתם על תפלה שבלב, כלומר מצפה ומיחל בלבבו בכל רגע לקבל מהקב"ה חיות וכח, כדי שיוכל לעשות מעשהו, הן בדברים הנפשיים הן בדברים הגופניים, וזו התוחלת והתקווה שמצפה ומיחל ומקוה לכח שיתן לו הקב"ה, זה הוא ענין התפלה שדברו זה חז"ל במאמר זה.

מן הבאר

באופן נוסף כתב ה'חפץ חיים' זי"ע (ליקוטי אמרים פ"י) בחובת התפילה בכל עת, כי עיקר התפילה היא כוונת הלב, ואותם התפילות הקבועות מתקנת אנשי כנסת הגדולה כבר הורגלנו בהם, מה שאין כן כשהאדם 'מוסיף' תפילה מעצמו בוודאי יוצאת היא מן הלב, על כן יש בכוחה יותר לפעול פעולתה לטובה.

וז"ל. ולא יסתפק אדם במה שמתפלל השמונה-עשרה שלש פעמים בכל יום, אלא כמה פעמים ביום צריך לשפוך תפילות ובקשות בינו לבין עצמו כשהוא בביתו מעומקא דליבא. כי השלשה תפילות הם אצלו כבר שגורות בפיו, ואינו נותן לב להם כל כך, מה שאין כן אם יתבונן כל אדם בינו לבין עצמו ויעשה חשבון נפש על מצבו ומעמדו, גודל עניותו וטרדותיו הרבות, ועל כולם שאינו משתכר אלא לחם צר ומים לחץ, אזי ישפוך ליבו כמים נגד השם יתברך, והתפילה תצא אז בכוונה עמוקה ובלב נשבר ורוח נמוכה, תפילה כזו וודאי לא תשוב ריקם, עכ"ל.

וכבר מילתנו אמורה, כי ענין נשגב יש בזה, שיקבל כל אחד על עצמו ב'קבלה טובה' לשמור על הנהגה טובה זו, לכה"פ פעם אחת בכל יום למשך כמה רגעים, לשפוך נפשו לה' בתפילה על הצטרכויותיו, ויפעל בזה לעצמו קרבת ה' עצומה, וגם מילוי משאלותיו.

יג. עוד בכוחה של תפילה בכהאי גוונא אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (הובא בערוגה"ב תרומה דף רי) בלשון הכתוב (תהילים קב א) 'תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו', שהנה בכל עת שבא האדם לשפוך תחינה לפני הבורא יתב"ש יעמיד ה'בעל דבר' כנגדו מפריעים ומחשבות זרות וכדו' למנעו מהתפלל כראוי. ומהי עצתו -

והקימותי את בריתי - שמירת מידת הקדושה ע"ד אומרו (תהילים עו ט) 'אהל שכן באדם',
 בפרשתן (בחוקות כו יא), ונתתי משכני שעיקר משכנו יתברך הוא תוך נשמות
 בתוכם', ופירש רבינו ה'אור עם קדושו, עכ"ל"י, והיינו כי האדם
 החיים' הק' זי"ע בהאי לישנא קדישא, המקדש את עצמו ואת גופו בקדושה

'תפילה לעני כי יעטוף' - שיעטוף את תפילתו בתוך שיחו בתוך דיבוריו ועסקיו
 בענייני דעלמא, בלכתו ובשכבו בבית ובשדה, ושם אין מונע בעדו. וזהו תפילה 'לעני',
 לעני ראשי תיבות 'נתיב לא ידעו עיט' (איוב כח ז) ובתרגום 'דלא חכמיה סמ-א-ל',
 והיינו היאך יתפלל תפילה שלא ידע הס"מ ממנה 'כי יעטוף' - בתפילות העטופות
 במעשה וסדר היום, בתוך שיחו - בינו לבין רעהו, שם 'ישפוך את נפשו' אל ה'
 יפעל פעולתו כראוי וכיאות.

כלל הדברים הוא כמו שכתב בספר בית יעקב (למוהר"ר רבי יעקב אהרן יאנאווסקי זצ"ל,
 בפר' ויצא) בשם הרה"ק הרבי ר' בונם זי"ע, וז"ל, 'עצה לכל בר ישראל שלא יחסר לו
 מחסורו ולהיות תמיד דבוק בעבודתו ית', הוא שירגיל תמיד עצמו להתפלל ולבקש
 ממנו ית' על כל דבר מקטן ועד גדול, ואל יחשוב אדם שצריך לזה התבודדות בטלית
 ותפילין, רק בכל מקום שעומד אז אפילו בשוק, יראה אם הוא מקום נקי, ויבקש
 מהשי"ת, ובוודאי ימלא שאלתו, שומע תפילת כל פה'.

וכן איתא מהרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מגיד תעלומה ברכות ל:) על המשנה 'אין
 עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש', וז"ל. היינו דווקא תפילת העמידה (שמונ"ע)
 אבל תפילה המצטרפת לכל אדם, בכל זמן ועידן שמבקש מהשי"י על הצטרפותו אין
 צריך הכנה, ואדרבה כתיב 'כה' אלוקינו בכל קראינו אליו, ואדרבא זה הוא האמונה
 הגדולה לאיש הישראלי שיתפלל תיכף על כל דבר שיארע לו - יבקש מהשי"י, והוא
 אמונה שאין שום דבר במקרה והכל הוא בהשגחה נפלאה, והתפילה מועלת להפוך
 ולבטל הגזירה לטובה ולישועה. עכ"ל.

יד. בראשית דברינו בענין הקדושה, נציגה חיזוק נפלא לכל מי שמרגיש כי הינו
 מרוחק מהקדושה, דעו נא כי גדול כחה של תשובה לתקן כל פגם, ונחשב לו
 כאילו לא חטא כלל, וכך כתב בעל הנתיות המשפט בספרו 'נחלת יעקב' (בתחילת
 הפרשה) וז"ל, במדרש (ויק"ר לה א) שהברכות נכתבו מאלף עד תיו (מתחיל באות א' - אם
 בחקתי, ומסיים בתיו" - קוממיות) ואילו הקללות מו' ועד ה' (מתחיל בוא"ו - והיה אם, ומסיים
 בה"ה - משה), ולא עוד אלא שהן הפוכות (כי האות ה"ה קודמת לוא"ו), לומר, שאם תשובו
 הופך להן הקללות לברכות, ע"כ המדרש. הכוונה לומר, שאין מדת הקב"ה כמדת
 בשר ודם, כי מדת בשר ודם אם המרה פי המלך והענישו, ודאי אף כשנתרצה לו
 המלך ומתפייס, מ"מ אינו מטיב לו אח"כ בעד העונש שעשה לו, כיון שכדין הענישו,

באר הפרשה - פרשת בהר בחוקותי

של מעלה זוכה שהקב"ה ישכון בקרבו^ט, מבקש מעמנו לנהוג בקדושה ולהיות עם ובבל פעולה שעושה לשמור את עצמו קדוש, כדי שלא יגעל ח"ו מאתנו, ור"ל. בקדושה הרי הוא עושה בזה נחת רוח שאין כמותה לאבינו שבשמים אשר רצונו ית' לשכון בקרב עמו בני ישראל, שזה עיקר משכנו, ועל כך נאמר בהמשך הכתוב 'ולא תגעל נפשי אתכם', שהשי"ת על הא דאיתא בגמ' (ביצה פז.) 'כל מזונותיו

רק אם נתברר למלך שהעונשים הן בחנם - שבשקר העלילו עליו, אז נותן לו שכר חליפי העונש שהענישו בחנם. משא"כ הקב"ה, אפילו אחר שהעונש היה כדין, כשעושה אחר כך תשובה מאהבה אז העונות נעשה כזכיות, וכאילו לא חטא למפרע דמי, ונחשב כאילו היה כל העונשין בחנם וממילא מגיע לו שכר חלף העונשין... וזהו שאמרו, כיון שהעונות נעשו כזכיות ממילא הופך להם הקללות לברכות, כלומר שנותן על העונש, שכר דחשיב לו כאלו הלקהו בחנם, עכ"ל.

טו. וכמו שיש להעמיס בלשון הזמר 'י-ה רבון' למקדשך תוב ולקודש קודשין, שכפי פשוטו, הבקשה היא שישבו הקב"ה ויבנה בית מקדשנו ותפארתנו במהרה בימינו כי מחכים אנחנו לך. אך ניתן להעמיס בכוונתו שהקב"ה עומד ומבקש מאת כל יהודי באשר הוא - למקדשך תוב ולקודש קודשין - אנא, שוב תשוב למקדשך, זכור נא ימים מקדם, עת נשמתך היתה זכה ומצוחצחת, וכביכול היית מקום 'משכן' לשכינה הקדושה.

סיפר הגרא"ד פרידמאן זצ"ל, נוהג היה הגה"ק רבי יהודה'לע מדז'יקוב זי"ע לפזם ולנגן ניגוני התעוררות בעת רעוא דרעיון בין אמירת 'מזמור לדוד' - כי מנהגו היה כרבים הנוהגים לומר מזמור זה ג' פעמים, פ"א החל מפזם לעצמו 'ועינינו תראינה מלכותך' כשהוא אחוז שרעפי קודש, ואש להבת העולה מאליה יותר ויותר, והיו הכל בטוחים כי הוא 'מרעיש עולמות' לביאת הגאולה, אלא שבגמרו לפזם, נענה באש קודש, ואמר, 'ועינינו תראינה' - שהעיניים יכירו ויבינו ב'מלכותך' - שהקב"ה הוא מלכם (על העיניים), הוא ה'בעלים' על עינינו ואינם כלל שלנו, על כן עלינו להיזהר ולהישמר לעשות בהם רק רצון בעליהם ולא כרצוננו ח"ו.

יש להוסיף עוד על פי האמור, שכאשר 'עינינו תראינה מלכותך' ויזכור להמליך את הקב"ה על עיני מראות ברע הרי בזה ממשיך השראת השכינה על עצמו עד ש'עינינו תראינה מלכותך'...

טז. נוראות יסופר מכל מעשה תקפו וקדושתו של אותו קדוש ונשגב, היה זה באחרית ימיו משחלה רבי שלומ'קה וכל גופו התמלא נוזלים, והיה אותו צדיק

שוכב על מיטתו, נאחז בכוחות אדירים במוטות המיטה, וכל גופו מרתת הנה והנה מייסורים נוראים וקשים בלי קץ, עד שכל פניו הפך להיות אדום כדם וגידו מוחו עמדו להתפקע. באותם ימים נכנס ובא אליו ד"ר קוק שהיה רופאם של רבים מגדולי אותו הדור, ואמר לו שבדבר קל יוכל להקל על ייסוריו, לרפאותו להחלימו ולהחיותו, זאת על ידי שיכניס לגופו כלי שיוציא את הנוזלים, מששמע אותו קדוש איה בגופו הטהור רוצה הרופא להכניס את הכלי, נרעד ונזעק 'נישט אין דעם קערפער' (לא בגוף זה), ולא שעה לקול דברי הרופא שרצה לבצע זאת עם כפפות בידיו. אלא שכב וזעק מייסורים קשים ומרים עד שיצתה נשמתו בקדושה וטהרה מגודל יראת שמים שבו.

מששמע על כך הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע פנה אל חסידיו ואמר להם, הן אמת שעל פי ההלכה לא היה איסור מלטפל בגופו לצורך פיקוח נפש, מכל מקום אותו צדיק קיים את דברי הגמרא (נדה יג:) 'מוטב תיבקע כריסו ולא ירד לבאר שחת' כפשוטו ממש, עד כדי מסירות נפש בפועל ממש.

עוד אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע כי 'מצווה' לדבר אודות 'יראת השמים' שלו, לעורר בקרבנו את השאיפה 'מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי', ואפילו נגיעה קלה בעלמא. ועוד היה אומר, שהעליה על ציונו הק' של הרבי ר' שלום'קה היא סגולה ליראת שמים, היות וצדיק זה נפטר מתוך קדושה ויראת שמים, ואף ה'בית ישראל' בעצמו עלה בשנים הראשונות (עד תש"ח) על ציונו הטהור ביומא דהלולא קדישא. הגה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע נענה פעם ואמר 'קדושת היסוד של רבי שלום'קה מזוועהיל הייתה כקדושתם של תנאים והאמוראים'...

ידועים דבריו של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל על דברי המדרש (ויק"ר כד ט) עה"פ (לעיל יט ב) 'קדושים תהיו - יכול כמוני תלמוד לומר כי קדוש אני, והתמיהה עולה מאליה - וכי יעלה על דעת בשר ודם לחשוב 'יכול כמוני' עד שהוצרכו ללמדנו מהפסוק 'כי קדוש אני - קדושתו למעלה מקדושתכם', ואמר הגאון רבי חיים, מי שהכיר את הרבי מזוועהיל, מבין היטב את ההוא אמינא - יכול כמוני, כי ראו ראינו במוחש לאלו מדרגות בקדושה אפשר לאדם החי בעולם הזה להגיע...

מעשה נורא שמעתי מאיש צדיק, שבבחרותו הוצרך לעזוב את הישיבה בה למד בירושלים מפני סיבה שהיא... והלך לשאול את הרה"ק רבי שלום'קה זי"ע האם לילך ללמוד בישיבה בתל אביב, והלך ר' שלום'קה למקווה כדרכו בקודש, ולאחר מכן אמר שאינו יכול לענות... לאחר שנתיים אמר ר' שלום'קה למשמשו הרה"צ ר' אליהו ראטה שיברר אודות אותו בחור על מצבו הרוחני, הלך ודרש וחקר, וסיפר לר' שלום'קה שהלה עבר ללמוד בישיבה בתל אביב ועלה ונתעלה בתורה וביר"ש, אמר לו ר' שלום'קה 'האסט מיר מחייה געווען' (החיתני), כי אכן בהיותו במקווה בזמנו

באר הפרשה - פרשת בהר בחוקות

של אדם קצובים לו מראש השנה, שאין הדברים אמורים על מוונות דייקא במאכל ובמשתה, אלא כל הנאותיו של אדם נכללים בדבר זה, כי נקצב לו כמה יהנה במשך כל השנה. ולא זו בלבד אלא אף בריאותו והצלחותיו כולם נכללים ב'מוונותיו'. וכל הנהגה יתר על המידה נחסר לו עי"ז מקצבת הנאות במקום אחר, לעומת זאת גם כל 'ייסורים' של אדם קצובים לו מראש השנה.

ובזה ביאר הרה"ק הטעם שתיבות

'קדושה' ו'קדשה' (והיפך מהקדושה

ה"ל) נכתבים באותם האותיות. כי המוותר

על ה'קדשה' אינו מפסיד את ההנאה,

אלא אותה ההנאה ייחנה בבואו אל

ביסוד זה היה הרה"ק רבי שלום'קה

זי"ע מעורר תמיד על הנהגת

האדם בקדושה, בבארו בטוב טעם ודעת,

כי לא רק מטעם 'עבודה' טוב לו לאדם

'ראה' שיצליח ויתעלה מאוד בת"א, אלא שלא היה יכול לענותו כי 'איך האב נישט קען נעמען אויף מיין פלייצעס' (לא יכולתי לקחת 'על הכתפיים' שלי את האחריות) לשלוח בחרור לתל אביב... והדברים מבהילים, כי כבר נודע שהיה הרה"ק עונה על שאלות של חיים ומוות כפשוטו, והיו הדברים כ'אורים ותומים' ממש, ואילו זאת לא היה ביכולתו...

יז. מספרים שפעם הפציר אחד מבני ירושלים מהרה"ק רבי שלום'קה מזוועהיל זי"ע שיפעול עבורו להיפקד בדבר ישועה ורחמים - בזרע של קיימא, אמר לו רבי שלום'קה הנה בכל יום הנך עומד ב'מקוה', ומנהל שם 'אסיפות מרעים' במסירת 'חדשות תבל', וכל כך רבה הנאתך מכך, עד שהינך 'אוכל' בזה את כל ההנאות הקצובות לך ובכלל זה - זרע של קיימא, חדל נא ממנהג זה ותראה ישועות, וכן הוה.

יח. הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (נפלאים מעשיך עא) מביא מעשה שהיה בבחור 'ירא שמים' שהיה דרכו ללכת בכל לילה אחר חצות ללמוד עם 'ראש הישיבה' והחברים, בדרך שבין ביתו לישיבה הייתה דרה 'אלמנה צעירה' שהייתה עשירה גדולה והייתה ישנה עם משרתת שלה בחדר שבו היה מונח כל העושר שלה בתוך תיבה מלאה כיסים דינרי זהב ושאר מחמדי תבל. באחת הלילות כשעבר הבחור הלז ראה שבית האלמנה פתוח לרווחה, פחוז עליו יצרו ונכנס לתוך הבית, ומצא שבעלת

ה'קדושה', ואף בתוספת מרובה על תפן אל בורות מים דלוחים, אלא, בבואך העיקר. כי ארון הבל שכל ההנאות שלו אלי אמלא את כל ישותך בהנאה מרובה אומר לאדם - רצונך ליהנות בחיך, אל עד אין קץ^ט.

הבית והמשרתת שקועים בשינה עמוקה, מיד החל הבחור לשבר את התיבה, ומכח שבירת התיבה הקיצו הנשים, ופחד אחזם מלצעוק על הגנב כי חששו שמא 'ליסטים מזויין' הוא... אלא שהבחור בעצמו החל מחשב 'חשבונו של עולם' ואמר הרי אין אדם נוגע במוכן לחברו, על כן, ממה נפשך, אם המעות מיועדים עבורי מן שמיא אין כל ספק שבהגיע העת הם יבואו לידי, כי הקב"ה לא יעניש את מי שנמנע מלעבור עבירה ולא גנב את שאינו שלו... ואם אין המעות קצובים ומיועדים בעבורי הרי סוף דבר הם יצאו ממנו - אם לרופאים ח"ו או לפדיון שבויים (שישבו אותי ח"ו) א"כ 'מה לי ולצרה הזאת', ואכן, החזיר את המעות לתיבה והלך לו. משהאיר היום ראתה האשה כי נס נעשה לה, שכבר עמד גנב בפתח התיבה ולא נטל מאומה, מ"מ אמרה 'לאו בכל יומא איתרחיש ניסא', עלי להנשא וכך אהיה אני וממוני שמורים בשמירה מעולה.

ממחשבה למעשה, אחר שיצאו כל בני הישיבה לביתם, נכנסה האשה אל 'ראש הישיבה' וספרה לו את כל דבר המעשה, וביקשה ממנו שיוורה לו איזה בחור ראוי לינשא לה, והנה רק אותו בחור מתמיד ישב באותה העת בישיבה ועסק בתורה, הראה לה ראש הישיבה, קחי אותו כי הוא ירא שמים גדול... ומסיים ה'בן איש חי' וז"ל. אז אמר, יפה אמרתי אתמול בלילה, שאם אלו הדינרים מוכנים לי אקח אותם בהיתר, וכן היה לי.

ולדין הדברים אמורים, בעמוד האדם בעת נסיון קשה ומר, יזכור, שהננו מאמינים בני מאמינים שהכל קצוב ממרום, וגם הנאת איסור אי אפשר לו לאדם לקחת אם לא נקצבה לו ה'הנאה', ויחשוב חשבונו של עולם, אם יש בידי כעת לקחת לעצמי 'הנאה' הרי"ז סמן מובהק שהנאה זו קצובה לי, וכי יתכן שאם לא אקחנה מחמת האיסור שבה, אפסיד מחמת כן את עצם ההנאה, לא ולא, בוודאי מן השמים ישלימו אותה בדרך היתר באופן הכי נאות, אלא הבחירה בידי, האם לקחתה באיסור ולהעניש אח"כ, או להמנע ועי"ז לקבל אותה בהיתר בהנאה מרובה יותר כי הקב"ה לא נשאר חייב מאומה...

יט. כבר אמר הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע בלשון קדשו, כמה נאה הוא העולם כשמסתכלים עליו מלמעלה, וכמה מכוער הוא כאשר מסתכלים עליו מלמטה, והיינו, יפה לו לאדם שיביט על העולם הזה מלמעלה - מחוצה לו, כשאינו שקוע בהבלי עולם, ומכוער הדבר כאשר האדם שקוע כל כולו בתוך העולם הזה והבלי...

ובזה ביאר מה דאיתא בגמ' (ברכות כח:) בלשון הוראתו של רבי נחוניא בן הקנה 'מורה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש... אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר'. ויש להבין, איך אמר 'ואינם מקבלים שכר', הלא הפועלים מקבלים שכר תיכף ומיד, ואילו אנו נקבל את שכרנו רק בעולם הבא, כדכתיב (דברים ז יא) 'היום לעשותם' ואמרו חז"ל (עירובין כב.) 'היום לעשותם ומחר (לעוה"ב) לקבל שכרם'.

ומיישב בזה"ל, וז"ל, כי על כל דבר יש חשבון, ובעל החשבון יודע איך לחשוב, כי צריכים לזה נסיון ומומחה גדול, ושוקלים כל ההנאות לעומת היסורים - לפי טבע המקבל שמתענג או סובל, ובכלל זה, בנים, בריאות גופו ובני ביתו, וקנין רכושו, ומכל פרט שיכול האדם להתענג ולקבל הנאה מהם, וכן מכל מה שיכול להצטער, ומכל מה שמורה בעמלו, וסובל איזה יסורים מעסקיו, הכל נכלל

במידה של 'חסרון'. ושתי המידות 'הנאה והחסרון' - נקצבות לפי משקל מידה ומנין, ואם לפעמים יתענג יותר מעט מהמידה, יוכרח להצטער כנגדו מעט. אמנם, הבחירה ביד האדם להכניס כל הטרחה ועמלו בקדושה, ויצא בזה גזירת המקום - כי המצטער בשביל איזה דבר שבקדושה לא יצטרך לסבול יסורים אחרים, ולבר מן דין יקבל שכר בעוה"ב על בחירתו לעמול בטוב, משא"כ אם בוחר לעמול בעניני ארציות ומקבל עליו כל הטרדות והפגעים לא יקבל ע"ז שכר מיוחד לעוה"ב, ובזה יבואר היטב 'הם עמלים ואינם מקבלים שכר' - כי אין שכרם על עמלם, שהרי ממילא רווח זה היה כבר קצוב להם בטרם עמלם בעבודת עולם הזה, ואילו אנו מקבלים שכר, על עצם הבחירה בטוב, וזולת מה שיבוא עלינו ההנאות שנקצבו לנו.

ומוסיף לבאר בזה את התפילה 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה - ברוך הגבר אשר יבטח בה' - כי

כ. סיפר כ"ק אאדמו"ר זי"ע מה ששמע מפי אביו הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, פעם שהה אצל רבי שלומ'קה יהודי אחד בר אבהן שמיוחס גדול היה, והבחין ר' שלומ'קה שאותו יהודי תאב ל'כבוד' והריהו מרדף אחריו באופן מוגזם מעט. פתח פיו בחכמה ואמר לו, דע לך, בשעה שיורדת נשמה לעולם הזה יורד עמה 'קצבה' של הנאות, וממנה יסתעף ויתחלק לכבוד, בנים, פרנסה, בריאותו השלימה, וכן שלימות בריאות נפשות ביתו, נחת דקדושה מיו"ח וכו', ועתה הביטה, המפריז ולוקח לעצמו כבוד יתר על המידה, הרי גורע מעצמו משאר טובותיו בהאי עלמא, ומי פתי יהנה מכבוד בידעו שהוא על חשבון בריות גופא ונהורא מעליא, או תחת נחת וכיוצא בזה...

בן מנסיא אומר אלו שבע מידות שמנו חכמים כולן נתקיימו ברבי ובבניו, ולאידך גיסא אמרו חז"ל (בתובות קד.) 'בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי (מעולם הזה) אפילו באצבע קמנה', ולכאורה הרברים סותרים זה את זה - שהרי נהנה מכל אלו ה'שבע מידות' שמנו חכמים.

וביאר רבי שלום'קה, שאדרבה זה משלים את זה, שהרי כאמור, לכל אדם נקצב כמה הנאה יהנה במשך ימי חייו וכמה להיפך, אמור מעתה, אם ניתן לאדם איזה דבר אלא שעדיין לא נהנה ממנו נחשב לו כאילו עדיין לא קיבלו, ואז נותנים לו דבר אחר חשוב יותר מהקודם - אולי מזה ייחנה, ואם גם מזה אינו נהנה נותנים לו עוד דבר... ובוז יובן היטב, כי מאחר שלא נהנה רבי אפילו באצבע קמנה מזה העולם, הוצרכו להוסיף לו עוד ועוד בכדי שייהנה, וכיוון שעדיין לא נהנה הוסיפו לו עוד. נמצא שדייקא מכך שלא נהנה רבי מהעולם הזה אפילו באצבע קמנה, דייקא משום כך זכה לכל האמור למעלה יא.

כאשר יבטח בה' ויאמין שאף אם יעבוד ויעמול כל היום לא יגיע אליו יותר ממה שנקצב לו, אזי אכן לא יעבוד לריק ובהלה - יותר מהנדרש, בידעתו שלא יוסיף מאומה לעצמו.

ואף שרואה לפעמים כי רעתו נסע למדינת הים והעשיר והצלילי, יכול להיות כי נחלף לו בעד תענוג אחר, לפעמים (עיי"ש) ... 'סוף דבר', יש חשבון על הכל ואין העולם הפקר, מי שירצה יקח, ולבסוף ישלם על כך, ומסיים שם, שהבוחר לעמול בתורה מקילין עליו שאר עמל וייסורים שנקצבו לו - כשכר על בחירתו בטוב, ולפעמים על ידי שמשותתף בצערו של חברו נפטר מהחוב אשר עליו, כי בשמים אין חילוק אם הם שלו או של אחר - הרי 'צער' היה לו (הובא בספר מים רבים מאמר 'יסוד צדיק' על סדר הש"ס במס' ברכות).

הוסיף רבי שלום'קה זי"ע (הובא ביסוד צדיק' שבספר מים רבים בחלק 'אבות') להסביר בזה את המשנה (אבות ו ח) 'רבי שמעון בן יהודה אומר, הגוי והכוה והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם, רבי שמעון

כא. מעשה שהיה בנכדתו (נו"ב של כ"ק אדמו"ר רבי מרדכי מזוועהיל) שהייתה מהלכת בנעלים קרועות עד שהוקשה עליה ללכת (באותו זמן מעוברת הייתה), פנתה הצדקת אל זקנה הקדוש והראתה לו את נעליה - כי קרועים הם לגמרי (בחשבה שכראותו כי כן, מיד יתן לה מעות לקנות מנעלים חדשים - כדרכו של רבי שלום'קה כשהיה הדבר נוגע לאחרים). אך למעשה אמר לה רבי שלום'קה, טוב מאד כי כך אירע לך, המשיכי ללכת באלו

המנעלים, וצער מועט זה יימנע ממך צער הלידה. לימים גילתה הרבנית שמעולם לא עברה לידה קלה כמו שהיה לה באותה הלידה.

שוב מעשה ביהודי אחד ששנים רבות לא נפקד בזרע של קיימא, באחד הימים בא הלה להתאונן לפני רבי שלומ'קה שנאבד לו סכום גדול של מעות, והנה מתחנן הוא אל הרבי שיחיש ישועה עבורו וימצא את המעות. ענהו רבי שלומ'קה, לא כן אברכך, כי עדיף שלא תמצא את המעות, ותחת זאת תמצא בן זכר, וכך הווה. פעם הגיע אחד אל רבי שלומ'קה זי"ע כשהוא מתנה בפניו כאבו וצערו על ההפסד הגדול שנגרם לו באובדן שעון הזהב שלו, שאלו הרה"ק, האם היה לך איזה 'הנאה' מיוחדת לאחרונה, או שמא קנית לעצמך דבר 'מותרות', השיב הלה שאכן זה עתה רכש 'וילונות' לביתו (ובאותם הימים לא היה זה נפוץ כלל), אמר לו רבי שלומ'קה 'בזבזת' את השעון היקר באותם 'וילונות'... וכאמור, כל ההנאות קצובות, אי אפשר להוסיף עליהם מעצמו, האוכל כאן לא יוכל לאכול במקום אחר... ואילו המונע עצמו מרוויח ממקום אחר.

כ"ק אדמו"ר זי"ע שהה פעם בלאס אנדזשעלעס (לוס אנדז'לס) והתאכסן בבית הגה"צ רבי אלעזר אלדער זצ"ל אשר נז"ב הייתה בתו של רבי שלומ'קה, ובאותה שעה כבר הייתה כבת תשעים, וכה סיפרה, שתקופת זמן קצרה לאחר נישואיה חשה ברע והרופאים גילו אצלה את המחלה הנוראה ל"ע, ולטענת הרופאים היה מצבה כל כך קשה - שאי אפשר היה לרפאותה כלל. הללו 'נתנו' לה עוד כמה שבועות ספורים לחייה, ולא יותר. מיד מיהרה ובאה לביתו נאווה קודש של זקנה הקדוש, והוא הורה לה לקבל על עצמה ג' דברים, א. שתוריד מעל עצמה את כל התכשיטים - כסף וזהב, למשך שנתיים ימים, ב. שבמשך כל חייה תזהר שלא לנשק שום אחד מצאצאיה, ג. שלא תשתתף בשמחות של צאצאיה. וכל זה, מטעם הנ"ל שעל ידי שתמנע עצמה מהנאות אלו, תסיר מעליה את הגזירה הקשה, ותנצל מצערה. ואכן, מיד קבלה על עצמה את כל אשר הורה לה איש האלוקים, ותיכף נעלמה המחלה מגופה ונתרפאה כליל.

אחר שנתיים ימים, שבה ללבוש את תכשיטיה, ושוב נתגלתה המחלה בגופה, וציווה עליה זקנה שתמשיך להתנזר מהם עוד שנתיים ימים, ותעש כדברי זקנה ונתרפאה כליל, אך בגמר שנתיים ימים - כראותה שהא תליא (כי הסרת התכשיטים מצילתה מן המחלה) לא שבה ללבוש תכשיטיה בשום פנים ואופן למשך כל ימי חייה. ואף את הציווי הב' קיימה ומעולם לא נישקה את בתה היחידה. והשלישית - לא השתתפה בשמחת הנישואין של בתה היחידה, וגם לא נטלה חלק בשמחת הבר מצוה של בן היחיד של בתה היחידה. ובזכות כל מניעותיה מהנאות הללו חייתה למעלה מתשעים שנה בבריות גופא ונהורא מעליא. ואף מי שיאמר שלא לנו הדברים

באר הפרשה - פרשת בהר בחוקות

כה

אמורים, אלא יזכנו הקב"ה לרקוד בבריאות הגוף והנפש בכל שמחת צאצאינו וצאצאיהם, מכל מקום עלינו ללמוד את ה'כלל גדול' שלימד רבי שלומ'קה - לדעת שמניעת הנאות העולם מביאה על האדם רוב טובה וברכה...

מעשה נורא שמעתי מפי הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, אשר אביו הרה"ח רבי דוד זצ"ל היה מתגורר בשכנות עם הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע, ומשהבחין במצבו האיום ובענייתו המופלגת בלחם צר ומים לחץ כפשוטו, הטה כתפיו לדאוג לו להמציא לו מעט מזון ומחיה בכדי להקל מעליו את הדחקות, והלך לזקנו של רבי מרדכי ה"ה הרבי ר' שלומ'קה וביקש ממנו שישלח צרכי שבת גם לביתו של נכדו, ובמה יגרע חלקו משאר עניי ירושלים (כמפורסם הדבר, שהיה הרבי ר' שלומ'קה מחלק בערב שבת צרכי שבת למאות משפחות), השיב לו הרה"ק, רצוני שיהיו יוצ"ח עניים... והנה זה ברור כשמש בצהריים שלא רצה האי סבא קדישא שישבלו צאצאיו... והרי אפילו איש פשוט מרחם על בניו כרחם אב על בנים... וכיצד יתכן שרצה שיהיו עניים, אין זאת אלא שאדרבה, דייקא מאחר שדאג להם כבבת עינו על כן רצה בטובתם ושיהיה להם הרחבה בלי גבול, לכן העדיף שיהיו דחוקים במעות ועי"ז 'פרעו' סאת הדחק וכבר יצאו ידי חובת ייסורים, וממילא 'ישמר' להם קצבת ההנאה לשאר מילי דמיטב...

הטו אזניכם ושימו לבבכם למה שסיפר לי כ"ק אדמו"ר מזוועהיל שליט"א, לפני חתונתי קנו לי דירה 'על הנייר' (-בית שעומד להיבנות) מאת הר"ר שמעון דייטש ז"ל, ובינתיים - עד שתהא הדירה עומדת על תילה הציע הנ"ל שיש לו איזה דירה'לע (דירה קטנה) בבית ישראל שניתן לגור שם, והלכתי עם אבי כ"ק אדמו"ר ה'אור אברהם' זצוק"ל לראות את הדירה, תיכף בעמדנו במפתן הבית זכינו לקבלת פנים - הנה עכבר קופץ לקראתנו... וללמד על הכלל כולו יצא כיצד היה מראה ה'דירה', ממש כחורבה אחת מחורבות ירושלים... אך מאחר שידעתי את המצב הכספי כי ברע הוא על כן הסכמתי בדלית ברירה, כשיצאנו משם אמר לי אבי זצ"ל, שצריך להתקשר למחותן לומר לו שגם הכלה תלך לראות את הדירה, ופחדתי מהקבלת פנים שיהיה לה... ספרתי לזקני הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע שר' שמעון דייטש העמיד לי דירה שבקושי ניתן לחיות שמה, ונענה לי בלשון קדשו, מיישע, מיישע, נישט געפרלאך (לא נורא) הלוואי ש... (וכאן נקב רבי מרדכי בשם פלוני, ולא נזכירו מפני כבודו) היה סובל כך אחרי החתונה, ואז כל החיים שלו אח"כ היו נראים אחרת... (ומן העניין לציון מה שהוסיף האדמו"ר שליט"א שזכה מיד לאחר נישואיו בברכת ה' בתאומים ובשלישיה, וכאשר עבר לדירת קבע שלו נכנס לשם אברך צעיר אחר לאחר נישואיו ואף לו נולד שלישיה...).

והדברים אמורים לכלל אברכים בראשית דרכם - וגם בהמשך כל חייהם, גם מי שלא באשערט לו 'עכברים' בבית, הרי יש לדאבון לב הרבה מיני קשיים, כל חד וחד

באר הפרשה - פרשת בהר בחוקות

לא תנו - חומר אונאת דברים

בפרשתן (כה יז), 'ולא תנו איש את עמיתו ויראת מאלוקיך כי אני ה' אלוקיכם', ופירשו חז"ל (ב"מ נח:): באונאת דברים הכתוב מדבר¹, עוד איתא שם בגמ', אמר רבי יוחנן משום רשב"י גדול (חומר) אונאת דברים מאונאת ממון שזה (באונאת דברים) נאמר בו 'ויראת מאלוקיך' וזה (באונאת ממון) לא נאמר בו ויראת מאלוקיך. גם אמרו, 'אמר רבי אלעזר הכל נפרע (הקב"ה מן האדם) ע"י שליח חוץ מאונאה' וביאר ב'שיטה מקובצת' כי לפעמים ה'מלאך' השליח נמצא רחוק, וכמו שאמרו בגמ' (ברכות ה:): 'מיכאל באחת גבריא'ל בשתים אליהו בארבע', שאינם יכולים לעוף בפעם אחת

אלא בכמה פעמים, אך באונאה נפרע הקב"ה בעצמו והפורענות ממחרת לבוא. עוד אמרו בגמרא, 'אמר רב חסדא כל השערים (של תפילה) ננעלו חוץ משערי אונאה' - היינו שהפוגע ומבייש את חברו, והלה זועק על כך לאלוקיו, תעלה זעקתו עד לכסא הכבוד. אמר רב אבהו ג' אין הפרגוד (מחיצה שבין שכניה לצבא מרום - רש"י) ננעל בפניהם, אונאה וכו', ופירש"י (ד"ה אינו ננעל) להפסיד ראיתן מן המקום, אלא תמיד רואה אותם עד שיפרע.

דברים כדורבנות כתב ב'ספר החינוך' (מצוה שלח) בזה"ל, 'כמה אזהרות וכמה זירוזין שהזהירונו וזכרונם לברכה בענין זה שלא להכאיב הבריות בשום דבר ולא לביישם וכו' וראוי להיזהר

בדיליה... אל תעצבו, אלא דעו נא, כי הכל שווה וכדאי לכם, כי עי"ז יערב לכם בהמשך החיים פי כמה וכמה.

כב. ולא רק בהונאת 'דברים' דיברה תורה, אלא גם בהנהגתו - עקימת אף, ופנים זועפות יש להיזהר. וכך כתב רבי אליעזר ממיץ מגדולי הראשונים, בספר 'יראים' (אות נא) כשם שיש אונאה בדברים כך יש אונאה ב'ענין רע' - שמראה לחברו פנים רעות. וכבר ביארו צדיקי הדורות לדורותיהם בלשון הכתוב (בראשית מט ו) 'כי באפם הרגו איש' כי פעמים סגי בעקימת האף (קרימען מיט די נאז) על פלוני כדי להרגו ולרצחו נפש.

עובדא הוה אצל המשגיח דפוניבז' הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל, שהיה חולה במחלה הנוראה, פעם ראהו אחד התלמידים שהינו עומד אל מול השפיג"ל (מראה) והיה בוחן ובודק היאך נראית הארת פניו וחיוכיו, התלמיד נבהל ונחרד למראה המחזה - שמא אירע לו או לדעתו משהו... משהבחין המשגיח בפליאתו של התלמיד, אמר לו את דברי ה'יראים' הנ"ל שיש איסור אונאה כשמראה פנים רעות, ומאחר שהמחלה היא בפניו (בשיניים), וחושש הוא שהרואה לא יבין שפניו הרעות הוא מחמת המחלה ל"ע, על כן עומד הוא לפני השפיג"ל לראות כיצד להעמיד פנים שוחקות לכל רואיו.

במדרשים ללמד על זה מוסר וכו'. ונהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות, ואפילו בקטנים¹ ראוי להזהר שלא להכאיבן בדברים יותר מדאי, וזלתי במה שצריכין (הקטנים) הרבה כדי שיקחו מוסר, ואפילו בבנינו ובנותינו ובני ביתו של אדם. והמיקל בהם שלא לצערן בעניינים אלה ימצא חיים ברכה וכבוד. ועובר על זה והכאיב את חברו בדברים, באותן שפרשו חכמים ז"ל עבר על לאו זה, אבל אין לוקין עליו לפי שאין בו מעשה. וכמה מלקיות מבלי רצועה של עגל ביד האדון המצווה על זה, יתברך ויתעלה די.

שאפילו ברמז דבריו לא יהי נשמע חירוף לבני אדם, כי התורה הקפידה הרבה באונאת הדברים, לפי שהוא דבר קשה מאד ללב הבריות, והרבה מבני אדם יקפידו עליהן יותר מן הממון, וכמו שאמרו ז"ל (ב"מ נט.) גדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שבאונאת דברים הוא אומר ויראת מאלוקיך וכו'. ואי אפשר לתורה לכתוב כל פרט מהדברים שיש בהן צער לבריות, אלא כל אחד צריך להזהר כפי מה שיראה, כי השם ב"ה יודע כל פסיעותיו וכל רמיוותיו, כי האדם יראה לעיניים והוא יראה ללבב. וכמה מעשים כתבו לנו זכרונם לברכה

כג. פעם שהה ילד קטן בחדרו של ה'חזון איש' זי"ע והיה הלה מקפץ וממכר כדרך הקטנים, והיה הרעש מפריע לסובבים פנה אליו אחד הנוכחים ופקד עליו שיפסיק מלהשתובב, ואמר לו אם לא תפסיק אספר למלמד שלך... ה'חזון איש' נחרד ואמר לו, הרי יש לילד צער מדברים אלו, ונמצאת עובר על 'לא תונו איש את עמיתו'... (מעשה איש ח"ה עמו' מ).

כד. מעשה נורא סיפר 'המשגיח' הגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל, באחת הערים בחו"ל היתה ישיבה בביהמ"ד של בני העיר (כי לא היה להם מקום אחר), הכל הסכימו לכך מלבד אחד מגבאי ביהכ"נ, ועל כן לא נתן להם מנוח, בכל עת היצר את צעדי הישיבה ותלמידיה, ניסה בכה ובכה, עד שבאחד הימים הוציא את כל התלמידים מבניין ביהכ"נ... ומחוסר מקום ראוי להם בתוך העיר הם מצאו את עצמם מחוץ לעיר, תרים אחר מקום עבור הישיבה.

שנים רבות היה רבי יחזקאל מתעניין בכל עת מצוא מה נעשה ונשמע אצל אותו גבאי, ברצונו לדעת מה עלה בגורלו... לימים פגש באחד מתושבי העיר, והלה סיפר לו שהגבאי שבק חיים לכל חי, ואמר שלבו נדם באמצע התפילה... והנה בדרך כלל מוציאים את הכהנים כשקורה מעשה כזה בכדי שלא יטמאו, אך מאחר שנפטר בדיוק באמצע 'ברכת כהנים', על כן נטלו את המת ובמהרה השליכוהו מחוץ לביהכ"נ, ואמר ר"י שכל השנים תמה לראות כיצד יעשה הבורא מדה כנגד מידה, ועתה שמע מה ששמע שכך הוה...

באר הפרשה - פרשת בהר בחוקות

וכבר כתב הרמב"ם בפ"י המשניות על המשנה (אבות ב ו) 'אף הוא ראה גולגולת אחת שצפה על פני המים, אמר לה על דאִטְפָּת אִטְפוּךְ, - וזה דבר הנראה לעין בכל עת ובכל זמן ובכל מקום.

עובדא נפלאה מה שאירע זה עתה שמעתי מידיד נאמן איש צדיק וחסיד, כי אחת מבנותיו היתה מהטובות ומוכשרות בכיתתה עד סוף לימודיה בכתה ד'. אמנם, לדאבון לב, משנכנסה לכתה ה' היה נראה כי כל מעלותיה הלכו לטמיון ונאבדו כליל... אבדה את הקשר עם חברותיה, ואפילו 'עבר' לא ידעה כראוי, פסקה מללמוד את הלימודים וכו', גם נעשה לה מומחיות עצומה להרגיז ולהכעיס את כל מי שבא במגע עמה... וכבר חשבתי שזה ענין נפשי, עצבים וכיו"ב, לקחנו אותה למטפלים הגדולים בכל העולם, וכולם פה אחד ענו ואמרו, אין לנו כל דרך לטפל בה, כי אין לה שום בעיה כלל וכלל, היא בריאה לגמרי, בתכלית הבריאות הן בגוף והן בנפש, לאיך הרי הנהגתה עם החברות ובבית הספר כמי שחסר לו הרבה הרבה, ולא ידענו כדת מה לעשות, כי נמשך הדבר זה כ"ב שנה ברציפות, נהרי ממון ודמים שפכנו עליה, וכמובן לא פחות מזה נהרי דמעות ותפילות, וגם היא יושבה בבית ובכתה מרורות על מצבה הקשה והבלתי נסבל, וללא הועיל.

לפני כשבוע ביום שני פרשת אמור, אחרי ששפכתי שיח לבי באופן חזק, והנה אך יצאתי משם והנה מגיע לידי מכתב, בו כותבת אחת מחברותיה של בתי, דע לך, כי בתך הרסה את חיי בלמדנו יחד בכתה ד'... בגללה יש לי חיים קשים ומרים... והיא מקללת את בתי בקללות נמרצות ל"ע (ואכן האיש פנה בחזרה לשולחת המכתב, להתוודע יחד ולראות מה אפשר לעשות וכיצד אפשר להתפייס), עכ"פ ראה נא בחומר ענין הפגיעה בזולת - גדול אונאת דברים, כי צרות צרורות הם עוברים, הבת והוריה, והכל עבור שפגעה בחברתה בקטנותה, ובעזר השי"ת עתה יתפייסו והכל יבוא על מקומו בשלום. הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע היה אומר כי תיבת 'והכהו' נקראת ביושר והפוך, כי עפ"י הרוב המכה לאחרים שב ומקבל בעצמו מכות (הפני מנחם, ח"ב עמו' תעה).

פעם נכנס אליו אב שבכה לפניו כי לבנו הקטן יש איזה כתם בפניו, וחבריו פוגעים בו ומתלוצצים עליו, והילד נפגע ובוכה מרורות מכאב הפגיעה, נענה ואמר, ילדים צריכים לדעת שהם משחקים באש, קטלנית ומסוכנת, הם עלולים לשלם על כך ביוקר. ובעצמו התקשר אל המלמד שידבר על כך לפני תלמידיו, ויאמר להם את דבריו הנ"ל (שם). פעם אמר, רוב הצרות המתדפקות כאן בחדר, שורשם בעבירות של בין אדם לחברו מימי הנעורים.

עוד אמר, עיקר העסק שהגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע עשה סביב עניני לשון הרע, לא היה מחמת רוב רחמיו על ה'נפגעים', אלא משום חמלתו על ה'פוגעים', שבמו ידיהם הורסים את חייהם (שם).

וּכְבֹּר אִיתָא בְּגַמ' (סוטה י:), 'אמר רבי שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל יוחנן משום רשב"י נוח"ה לו לאדם ילבין פני חברו ברבים', מנלן מתמר'

סיפר יהודי חשוב מתושבי בארא פארק שבארה"ב, הלה בר אוריין המתייגע על תלמודו במסירות נפש, ואף משמש כרב גדול בבית המדרש הסמוך לביתו. שמצאוהו צרות רבות ורעות, נהפך עליו הגלגל ובא עד כדי פת לחם ממש, כמו כן ישבה לו בת בוגרת בבית, אשר כבר זמן רב היתה בפירקה ולא נמצא עבורה זיווג הגון, ועל הכל נתדרדר אחד מבניו מדרך הישר, ובקושי הצילוהו אנשי חסד להעמידו על דרך טוב כדרך בני ישראל הכשרים. ביום מן הימים התיישב הרב הנ"ל, והחל מתבונן בנפשו על מה עשה לו ה' ככה. בתוך הדברים נזכר ממעשה שאירע לפני כעשרים שנה - שלמד אברך פלוני עמו בכולל, ופעם אחת בעת שהלה אמר את סברתו מפרי חידושו זלזל בדבריו ולגלג עליהם, וחישב לעצמו - אולי קשר יש בין מצבי למעשה זה. וקיבל ע"ע לפייסו.

באותו היום יצא הרב לתפילת מנחה, והנה לנגד עיניו עומד 'ידיד' נעורים הלז, וישאלו איש לרעהו לשלום, אח"כ שאלו הרב, האם זוכר מע"כ את דבר המעשה מאז, ענה לו הידיד, אכן, אינני שוכח את הפגיעה הנוראה מאז, ולא עוד, אלא שאז החלטתי שאם כן - שסברותי אינם ראויות, סימן שאיני 'מתאים' ללימוד התורה, ומני אז עזבתי את הכולל, ועד היום הזה אין לי מנוח... (אותו רב ביקש שנפרסם מעשה זה ברבים, אולי יחוס הבורא ותהיה לו כפרה פורתא, ופתחון לישועה).

כה. בעלי המוסר דייקו בלשון חז"ל שלא אמרו חייב אדם להפיל עצמו לכבשן האש, אלא נח לו לאדם, והינו טעמא, כי הנה הדבר ברור ופשוט שאם יעמידו בפני אחד שני כבשני אש, אחד גדול הבוער עד לב השמים, ומשנהו כבשן קטן, ויכריחו אותו להיכנס לתוך אחד מהם, שבוודאי נח לו להיכנס לקטן מאשר להפיל עצמו לכבשן הגדול... כך 'נח' לו לאדם להפיל עצמו לכבשן האש בהאי עלמא (אש קטנה) מאשר לשרוף עצמו באש הגדולה והחזקה על ידי שילבין פני חברו ברבים...

כו. מעשה היה לפני כמה שנים באיש נכבד זקן ושבע ימים שהיה משמש כל ימיו כ'בעל תפילה' נפלא בביהכ"נ הסמוך לביתו, והנה עבר האיש 'אירוע מוחי' (סטראק) ל"ע, ומשחזר מעט לעצמו חזר להתפלל בביה"כ - וגם ניגש מעצמו לפני העמוד להתפלל, אך דא עקא, שלרגל מצבו היה מתבלבל נוראות ובחזרת הש"ץ (במנחה דשב"ק) מתחיל 'אתה אחד' ומיד 'רצה' וכיו"ב, ורבו האנשים שפסקו מחמת כן להתפלל באותו ביהכ"נ, עד שפרצה מריבה נוראה בין המתפללים כדת מה לעשות באיש, הפנו את השאלה להגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, וזו הייתה תשובתו, 'היות שכל

באר הפרשה - פרשת בהר בחוקות

חיותו של איש במצב כזה אינו אלא מהתפילה לפני העמוד, והרי התפילה מדרבנן היא, לעומתה לצער איש מישראל הוא מדאורייתא, בוודאי אין לצערו לביישו ולהכלימו, ועליהם לתת לו להתפלל לפני העמוד, אף שכך נראית תפילתו...

מִן הַבָּאָר

הנה מובא בגמ' (סנהדרין יא.) שפעם הריח רבינו הקדוש באמצע השיעור ריח של שום, אמר מי שאכל שום יצא, עמד רבי חייא ויצא, עמדו כולן ויצאו, בשחר מצאו רבי שמעון ברבי לרבי חייא, אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא, אמר לו לא תהא כזאת בישראל, ומבאר המהרש"א (שם ח"א ד"ה אתה), שרבי שמעון הוכיח את רבי חייא על שיצא כדי שלא לבייש את מי שאכל וגרם לביטול תורה, לפי שלא היה צריך לצאת אלא רק מי שאכל את השום, וענה לו רבי חייא 'ודאי ביטול תורה הוא עון וחטא, אבל לבייש אחד מישראל לא תהא עבירה גדולה בישראל, וטוב לבטל תורה מלבייש בן ישראל'...

פעם ערך הבארון ראטשילד 'קידוש' לכבוד ה'שמחה' שהייתה במעונו, אל הקידוש הוזמנו הרבה מבני ישראל בראשות מאורי וגדולי הדור דאז, ויהי בהיכנסם לאולם הגדול לא מצאו על השולחנות הערוכים רק יין וגביעים לקדש בהם - ולא ידעו כיצד יקדשו, שהרי 'אין קידוש אלא במקום סעודה' (פסחים קא.) כיצד יקדשו מבלי 'מזונות' על השולחן... והנה הופיע הבארון במלוא הודו ותפארתו ולידו ישב הגאון הגדול רבי חיים עוזר זצוק"ל, נטל הבארון את הגביע בידו קידש על היין בברכת בפה"ג, ולאחמ"כ בירך 'בורא מיני מזונות' על הגביע ואכלו. ונתברר לכל כי הגביע הוא בעצמו 'בר אכילה' והוא ה'מזונות' כדי לצאת ידי קידוש במקום סעודה, לאחמ"כ כיבד הבארון את הגר"ח"ע שיקדש על היין, הגר"ח"ע מילא את ה'כוס' נטלו בידו והחל מתעמק במחשבותיו למשך זמן, עד שפתח וקידש עליו, ובירך בורא מיני מזונות על הכוס ואכלו... משיצא שאלוהו מקורביו, ילמדנו רבינו, במה התעמק כשהחזיק בגביע בידו ולא קידש מיד... ענה הגר"ח"ע, נתעוררתי לחשוב כיצד אחזיק מזונות בידי ואקדש על יין, והרי את הפת יש לכסות 'שלא יראה הפת בושטנו' (עי' אור"ח רעא ט) ואף אם ב'מזונות' רבו המנהגים, מ"מ כשהנני אוחזם בידי וודאי יש לחשוש שלא יראו בושטם, שוב חזרתי לחשוב, אם לא אקדש יתבייש הבארון ראטשילד, על כן אמרתי - מוטב שיראה ה'מזונות' בושטנו ולא ראטשילד (קובץ ישורון

שלא גילתה על יהודה אלא אמרה אם הנהר ביבשה בתוך הים. שאלוהו תלמידיו, האם גם הם ראויים שיתרחש יודה וכו'.

להם אותו הנס והמים יהפכו עבורם לחומה, ענה להם רבי פנחס מאן ידיע בנפשיה דלא אקיל לבר נש מישראל מן יומיו יעבור - כל מי שידוע בעצמו שלא פגע ביהודי מימיו, ראוי הוא שיבקע הנהר בזכותו ויכול לעבור את הנהר, כי אין ערוך לגדלות ולרוממותו.

ו'מידה טובה מרובה', כמה גדול שכרו של המונע עצמו מלצער את רעהו, וכמו שמצינו בירושלמי (דמאי פ"א ה"ב) על רבי פנחס בן יאיר שהיה צריך לעבור בנהר גינאי, עמד וציווה למים שיפנו לו את דרכו, ואכן המים נערמו כמו בקריעת ים סוף, ורפב"י עבר את

כז. הגה"ק מאוסטראווצא זי"ע היה אומר, שהרבה יש להתבונן בלימוד זה, שאם יהודה לא היה מודה שהוא עשה את המעשה, היו מוציאים להריגה את תמר ושני עובריה - ואף על פי כן העדיפה להפיל עצמה לכבשן האש ולא להלבין ברבים את פני מי שמסכים שיהרגו שלשה נפשות בישראל - בכדי לשמור על כבוד עצמו, היש לך... גדול מזה... ודייקא ממעשה זה למדו חז"ל 'נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים', כי כ"כ גדול חומרת הדבר...

כח. ידוע המעשה בתלמידו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, תלמיד זה היה נזהר עד מאד בכבוד הבריות ומימיו לא נגע ולא פגע באיש ישראל, בין בגופו בין בממונו, לימים חלה אותו חסיד ונטה למות, טרם עזבו את העולם בא אליו רבו ובקשה בפיו, שיתן לו תקיעת כף ויתחייב לו שלאחר עלותו השמימה יחזור אל רבו ויספר לו מה עלה בדינו. לאחר פטירתו חזר ובא תלמיד אצל רבו וסיפר לו, הנה בשעה שנפשי יצאה ממני לא הרגשתי צער מיתה כלל, אלא היה נדמה לי שהנני נרדם ושינה יורדת על עיני תנומה על עפעפי, לאחר מכן כשנטלו את גופי והורידוהו על גבי הרצפה כדרכם של מתים, הרגשתי בעצמי שהנה מורידים אותי בכדי לחמם מעט את גופי הקר, ואף בשעה שנטלו ונשאו אותי ללוות את גופי בדרכי האחרונה לא ראיתי זאת כי אם כיציאה בעלמא לשאוף אוויר צח. כך שעד לרגע של סתימת הגולל לא שיערתי כלל שכבר אינני בין החיים. ברגע שנסתם הגולל והבנתי שמת אנכי תיכף רצו מלאכי החבלה להגיע אלי ולעשות בי שמות כי הלא אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אך מכיוון שמעולם לא פגעתי מאחד מישראל מיהרו מלאכי השרת מלאכי עליון, ולקחו אותי עמם מיד אל עבר מקומי הרם בגן עדן מקדם. עד כדי כך גדלה מעלתו של זה הנוהר בכבוד אנשים מישראל.

בחוקותי תלכו - קביעת עיתים לתורה כחק כל
יעבור

בפרשתן (בחוקותי כו ג), 'אם בחוקותי
תלכו' כט וגו', איתא במדרש

(ויק"ר לה א) **הדא הוא דכתיב** (תהלים קיט
נט) 'חשבתני דרכי ואשיבה רגלי אל
עדותיך', אמר דוד, רבש"ע, בכל יום ויום
הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני
הולך, ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו
רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי

מדרשות^ל, הדא הוא דכתיב ואשיבה רגלי
אל עדותיך. עכ"ד המדרש. וכבר נאמרו
במפרשים ביאורים רבים בכוונת
הדברים^{לא}.

וביאר ה'כלי יקר', שהנה לא מצינו
בשום מקום בתורה הלשון 'לכו
בחוקותי' וכדומה, ושעם הדבר, כי 'הליכה'
משמע שהאדם עושה כן מעצמו וכלי
כוונה ומחשבה תחילה, אלא מחמת

כט. ופירש הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שנקט הכתוב לשון הליכה (אם בחקוי תלכו)
ללמד שאין לו לאדם לעמוד במקום אחד, אלא תמיד עליו לילך ולהתקדם
בעבודתו ית"ש.

ל. תמה הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע, מדוע היו רגליו מוליכות אותו לבתי כנסיות ובתי
מדרשות, והרי שפיר היה יכול ללמוד 'בבית דירה פלונית', אלא ללמדנו כי עיקר
הלימוד צריך להיות בבית המדרש ששם הוא מקום טהרה.

מסופר על בעל היסוד ושורש העבודה זי"ע שלעת זקנותו התאמץ מאוד לילך
לבית הכנסת ולהתפלל, שאלה אותו הרבנית מדוע טורח ומתייגע כל כך, והרי אפשר
להביא 'מניין' אנשים שיתפללו ג' תפילות בביתנו, וכך תתפלל במניין בלא להתאמץ.
השיב לה, הנה מדרכך להכין את הקוגע"ל דווקא בסיר הישן אשר ברבות הימים
כבר נבלעו בדפנותיו שמן הרבה ונותן הוא טעם לשבח בפשטיד"א, ולא תרצי להחליף
אותו בסיר חדש, כיוצא בדבר כתלי בית המדרש נספגו בתפילות הרבה והתפילה
מתקבלת שם ביותר.

לא. וידוע לפרש, שדוד המלך אמר, אך משים אני פעמי רגלי לבית המדרש ללמוד
תורה, מיד בא אלי היצר ורצה למנוע אותי מלהלך לשם בתואנות שונות
ומשונות... ארי בדרך... עייף אתה וכו', באותה שעה אומר אני לעצמי, הרי 'למקום
פלוני' - לעסקי ממון וכדו', 'אני הולך' - ואיני מחשב את כל אלו החשבונות, אם כן
אף לבית המדרש אלך בלא עייפות ועצלות.

על פי זה יש מבארים את דברי חז"ל (ברכות ה.) 'יפשפש במעשיו, פשפש ולא
מצא יתלה בביטול תורה', כלומר בבואו לעסוק בתורה מיד נופלים בדעתו תירוצים
שונים שהיום אין בכוחו ללמוד וכדו', אז יפשפש במעשיו, כלומר, בענייניו הגשמיים
כפרנסה וכדו', ויראה שבהם אינו מוצא 'תירוצים' אלא הוא יוצא לעבודתו מבוקר

שמורגל הוא בדבר עד שרגליו הולכות לחז"ל מהו שאמר הכתוב אם בחוקותי מעצמן, ולא שייך לצוות על כך, ובלשונו תלכו, ומשום כך הוצרכו לפרש שהכוונה כי אין ציווי לרגליים, על כן הוקשה להם היא על קביעת עיתים לתורה י, כי האיש

עד ערב במסירות נפש ממש, ומדוע לא יקח מזה לקח לעצמו ללימוד התורה הקדושה לעסוק בדברי תורה.

באופן אחר ביארו את דברי המדרש 'לשבח', כי מדרך האדם שאינו חושב ומסתפק בבואו להתעסק בדברים החשובים לו מאד, וכגון להתלבש בקומו בבוקר, לאכול פת שחרית ושוב סעודת הערב, וכיו"ב, כי את כל אלו עושה האדם מעצמו, בלי מחשבה ודיון מקודם אם נכון עכשיו לעשותו, אמנם בדברים שאינם חשובים אצלו כ"כ אז ישקול לעצמו אם עדיף לוותר על דבר זה או לעשות דבר זה (וכגון אם ילך לסעודת שבע ברכות או ללמוד בקביעת עתיו לתורה). וזאת רמז דוד, שבגשתו ל'סחורה' או שאר עיסוקים שלו אז היה 'חשבתי דרכי', בהם הסתפק ודן האם הוא מוכרח לעשותם, והאם עליו להקדימם לדברים אחרים רוחניים, אבל, בענין תורתו ותפילתו - ללכת לביהכ"נ ולביהמ"ד, לשם היו 'רגליו מוליכות אותו', ללא כל הסתפקות וספקות, כי בהם ראה את ה'כי הם חיינו'.

לב. מעשה נחמד ומפליא קבלנו מבעל המעשה, וז"ל, אני זוכה למסור שיעור דף היומי קרוב לשש שנים בעיה"ק טבריא לקבוצה גדולה של עשרות לומדים, השיעור מתקיים דבר יום ביומו, בשבת ובחול, בחגים ובבין הזמנים, ערב פסח ומוצאי תשעה באב, בס"ד הנני נמצא שם בכל יום, אמנם אם יארע שעלי להיעדר כשאני נצרך ליסע לשבת אעמיד 'ממלא מקום' למסור במקומי את השיעור.

בשבת האחרונה (פרשת תזריע מצורע תשפ"ה) נסעתי מביתי לרגל שמחה, ולכן קבעתי עם אברך חשוב שהוא ימסור במקומי את השיעור בשבת אחר הצהריים, ובאותו היום נלמד את הדף הראשון של מסכת שבועות, והגם שהרגשתי הפסד בזה שלא אמסור את הדף הראשון של המסכת, אבל לא הייתה לי ברירה אחרת.

ויהי ממחרת, ביום ראשון, פגשתי את האברך שביקשתי ממנו למסור את השיעור, וביררתי אצלו האיק היה השיעור, הלה נבון מאד ואמר לי שכחתי... פרח מזכרוני... הכנתי היטב את כל הדף, אבל לא מסרתי את השיעור. לשמע דבריו תמהתי מאד, כי אפילו אחד מהמשתתפים לא התקשר לספר לי על כך, מיד התקשרתי לאחד משומעי השיעור, ושאלתי אותו, הגידה נא, האם היה 'שיעור' בשבת, ענה לי האברך, לא יאומן כי יסופר, חיכינו וחיכינו והממלא מקום לא הגיע, ואז נכנס לבית כנסת אחד מהמתפללים הקבועים ור' שלמה שמו, הלה משמש כ'מלמד' תינוקות של בית רבן ומלמד אותם את האותיות הקדושות, ובבואו נענה אחד ממשתתפי השיעור

בבדיחות הדעת - הנה המגיד שיעור הגיע, ואכן, ר' שלמה שאל, באיזה דף אנו עומדים, ענינו לו, היום מתחילים מסכת שבועות, ור' שלמה התחיל מיד להגיד את המשנה הראשונה בעל פה, בעודו מהלך למקום של המג"ש ומסר שיעור בעל פה. חברי השיעור היו בהלם, ושאלו אותו מה זה, האם הוא יודע את כל הש"ס בעל פה, והוא ענה להם תשובה פלאית עד מאד, לאחרונה לקחתי על עצמי לסיים מסכת שבועות, והחלטתי שאני רוצה לדעת אותה בעל פה, כל פעם אני לוקח את המסכת ומתחיל בדף ב' אך לדאבון לב הנני נעצר שם, ואכן, את דף ב' כבר למדתי שלוש פעמים, וזה הדף היחיד בכל הש"ס שאני יודע בעל פה... וראינו פלאות ההשגחה, כי הקב"ה הקדים לנו עצה ופתרון זה מכבר הימים, כדי שבדיוק כשהמג"ש לא יגיע, יכנס לביהכנ"ס אברך שיודע רק דף אחד בכל הש"ס על בוריו, והוא בדיוק הדף שלומדים באותו יום.

וראינו כוחו הגדול של 'קביעות עתים', ומן השמים מסייעים לאדם - ליחיד ולרבים לשמור על קביעות עתים אם הם מצידם שומרים עד כמה שיש בידם לשמור על זה. וכי תאמרו אין לנו פנאי וזמן לקבוע עיתים לתורה... הרי 'משועבדים היינו' להביא פרנסה ושאר צרכי הבית כל היום וכל הלילה... אכן כבר ביארו האחרונים בעניין 'קביעות עתים לתורה', שהוא על דרך שמצינו בגמ' (ר"ה כו:) קבען פלניא, והוא מלשון גזל, (כדכתיב מלאכי ג ח, 'היקבע אדם אלוקים'), וכלומר שאף מי שטרוד ביותר בעסקיו צריך לגזול מסדר יומו ולייחד זמן ועת ללימוד התורה (עי' בשע"ת סי' קנו סק"ב בשם בעל ההפלאה). אך האמת היא כי יש 'זמן' לכל... ואין הדבר תלוי אלא ברצונו של האדם... על כן יאמרו המושלים לבאר בלשון המשנה (אבות ב טו) 'ובעל הבית דוחק', שהוא כמו הנכנס לחנות נעליים, המוכר שומע את מבוקשו, ונותן לו ג' קופסאות של מנעלים, הקונה מתחיל למדוד אותם ובינתיים נפנה המוכר לעזור לקונה חדש, אדהכי והכי מנסה הקונה הראשון להחזיר את המנעלים שאינם לטעמו או למידתו לתוככי הקופסא ואינו מצליח, כי אם מניח שני המנעלים זה בצד זה הרי הקופסא צרה מידי, ואם מניחם זה על גב זה הקופסא נמוכה מידי, ולמעשה, שב המוכר אליו והוא מצליח בין רגע להכניסם כראוי, הא כיצד, כי בעל הבית - זוהי עבודתו וזוהי פרנסתו, והוא מכיר בסודם של דברים, יש להכניס את המנעלים זה הפוך מרעהו ברוחבם, וגם כשראש אחד לצד זה ישים את ראשו של שכנו לצד שני, וזו באה המשנה ללמדנו, שעל האדם להכיר שהוא 'בעל הבית' ובידו תלוי הדבר, ממילא יהיה 'בעל הבית דוחק' ויצליח 'לסדר' גם כשנראה שהמצב צר ודחוק, והכל על מקומו יבוא בשלום... פעם נכנס בחור מחובשי ספסלי ד'בית המדרש' אל הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ושאל את חוות דעת קדשו אודות סדרי הלימוד, יעץ לו הגרשז"א שיקבע סדר חזרה במה שלמד בזמנים הקודמים... אמר לו הבחור, אין עיתותי פנויות

שקובע לעצמו זמן לעסק התורה, ומקפיד עליו בחק בל יעבור, הרי הרגל נעשה טבע עד שרגליו מוליכות אותו באותו הזמן לבתי כנסיות ולבתי מדרשות להנות בתורה. ועל כך הסמיכו את הכתוב 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', והביאו את המעשה בדוד המלך שאמר 'בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך, ולבית דירה פלונית אני

הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות', כי אכן רגליו הוליכו אותו 'מעצמן' ומחמת הרגלים ללמוד תורה^ל.

בהאי עניינא ביאר הרה"ק ה'דברי ישראל' ז"ע (בפי' הב') כי שניים המה שנקראו 'חק', התורה נקראת 'חק', וכן הפרנסה (ביצה פו. חק לישנא דמוני), ומבאר

דיי להוסיף על שיעורי התורה, על השולחן היה מונח באותה השעה ספר של מתנת בר מצוה כשהוא מעוטף ב'נייר נאה' וסגור ב'גומי' (Rubber), הוריד הגרשז"א את הגומי והראהו איך שהגומי שהקיף את כל אורך ורוחב הספר הוקטן ועתה הוא כעשירית בגדלו, אמר לו הגרשז"א, הנה ראית, כל דבר קטן, הרי עם קצת רצון אפשר להרחיבו פי כמה וכמה... כך גם אתה עם רצון הטוב תוכל 'להרחיב' את ה'מעט לעת' שלך להכניס בו עוד תורה ועבודה לזכות לך בזה ובבא.

הגאון רבי אליהו לאפיאן זצ"ל הדרך פעם בחור שנסע לשיבה - שילמד מדרכו של עולם בבואו לסדר חבילתו לקראת הנסיעה לשיבה - אם יכניס מנעליו ובגדיו ללא כל סדר הרי בתוך כמה רגעים תהא החבילה מלאה עד אפס מקום וכמעט שלא יכנס בה מאומה, מה יעשה, יכניס מתחילה דבר דבור על אופניו ב'סדר', או אז יראה כי הכל נכנס ועוד יישאר מקום פנוי, כך הוא נמי זה ה'מסדר' את יומו בסדרים ראויים וכיו"ב ימצא מקום ורווח הרבה ללמוד עוד ועוד, ומי שאינו מסדר יומו כראוי יעבור כל יומו מבלי להספיק מאומה ל"ע.

וכבר ביאר הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע (ליקוטי הרי"ם בחוקות) את הכתוב ב'ברכות' שבתחילת פרשתן (כו ט) 'ופניתי אליכם והפריתי אתכם', שלעובד ה' יש פנאי לכל דבר ודבר...

לג. דבר נפלא במעלת 'קביעות עיתים לתורה' אמר הגאון רבי דוד אולבסקי זצ"ל ראש ישיבת גור בארה"ב, כי הנה ידוע מאמרו של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל על המעשה ברבי עקיבא שהובא בגמרא (נדרים נ.), שכשחזר לביתו בפעם ראשונה עם י"ב אלף תלמידים ושמע לאחריו הדלת שבני ביתו אומרים - לו היה מציית לי היה נשאר שם עוד י"ב שנה, מיד סובב ר"ע את עצמו ושב לשיבה וחזר שוב בגמר י"ב שנה נוספים עם כ"ד אלף תלמידים. והתמיהה עולה מאליה, אם כבר עמד לאחריו הבית מדוע שב על עקבותיו מבלי לפטור את בני ביתו בשאלת שלום לרגע

כוונת הקרא - 'אם בחקותי תלכו', שה'בעה"ב' סובר שמפסיד פרנסתו ע"י שתקיימו שניהם גם יחד, שתעסקו במלאכת הפרנסה ובד בבד גם תקבעו עתים לתורה ותפילה או 'ונתתי גשמיכם' - פרנסה הגשמית, 'בעתם' - בזכות העתים שאתה פונה לתורה ולתפילה לא כמו שבו'מסירות נפש' הם מקריבים מעצמם

כמימריה... אלא כי שתיים עשרה ועוד שתיים עשרה אינם 'עשרים וארבע'... כלומר, שאי אפשר לדמות מעלת הלמוד כ"ד שנה ברציפות לזה שלומד י"ב שנה ומפסיק ממשנתו וחוזר ללמוד עוד י"ב. עפ"ז המשיך הגר"ד אולבסקי לומר ל'בעלי הבתים', העוסק במלאכתו שש שעות ופוסק ולומד וחוזר לעסוק עוד שש שעות הרי שש ועוד שש אינם שתיים עשרה... והיתה כוונתו ברורה, כי העוסק תדיר במלאכתו נעשה שקוע בהם ראשו ורובו גופו ונשמתו עם כל הרמ"ח והשס"ה, ואינו דומה לזה שפוסק באמצע מלאכתו והולך לעסוק בתורה...

וכך מתאמרא בשם הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע (י"א זה בשם החת"ס, עיי' בוך משה הושע נא נב) על הסמיכות בסדר ההושענות (בסדר המתחיל 'אום אני חומה') 'כבושה בגולה', לומדת יראתך', כי על פי דין, הכובש דבר היתר בדבר איסור למשך כ"ד שעות נהפך ההיתר להיות כגוף האיסור, כי שיעור כבישה הוא מעת לעת, אך 'כבישה' לפחות מכ"ד שעות אינה ולא כלום, לזה אמר היאך נשמור עצמנו שלא ליהפך ל'גלות' בעצמותנו, ע"י לומדת יראתך בקביעות גמורה. והיינו שבכל יום ויום יעסוק בתורה בקביעות של שעה אחת לכה"פ, ונמצא שלא נכבש ב'גולה' כ"ד שעות ברציפות לד. הנה אמרו חז"ל (אבות ג יז) 'אם אין קמח אין תורה', ומבאר ה'אור החיים' הקדוש (ריש פרשתן) אם 'אין קמח' שחסר לאדם שפע הפרנסה הרי"ז סימן ש'אין תורה' - שאינו עוסק בתורה.

מעשה בבחור (שהחל לרדת מדרך הישר) שביקש לפתוח 'ביזנעס' (עסק) והוצרך לסכום מעות גדול, ויפן אל אביו, אנא ממך, הלווה לי כך וכך מעות... אמר האב, אם תניח תפילין בכמה ימים הקרובים אלווה לך את כל הסכום... ואכן הבן קיים בקשת האב והניחם ג' ימים בזה אחר זה... אמר לו האב בעזהשי"ת בתוך שבוע ימים אמציא לידך את כל הסכום, כעבור שבוע ימים פנה הבן לאב שיקיים הבטחתו, אמר לו האב אם תניח תפילין עוד חודש ימים אלווה לך המעות, ויהי כעבור חודש ימים שוב ביקשו הבן את המעות ושוב דחהו האב ב'פזמונו' - אם תניח תפילין במשך עוד ג' חדשים אלווה לך המעות, כן נשנה הדבר כמה וכמה פעמים עד שפקעה סבלנותו של הבן ושאל את האב וכי אתה עושה 'חוזק' (צחוק) ממני... אמר לו האב,

ומזמנם היקר, כלומר, שהיו יכולים להרוויח אז ממון רב, ואעפ"כ הם 'מקריבים' זאת למען התורה והתפילה. אבל טעות גדולה בידם, כי אדרבה 'קביעת עיתים' זאת היא זכות קיום פרנסתם, ודייקא בזכות 'עיתים' הללו פרנסתם מתברכת ומתקיימת בידם.

והוא מי שקשה עליו התענית בדור זה, מ"מ יקיים שאר הדברים האמורים כאן, וירווח לו) לה.

שיהא זרעי וזרע זרעי - במעלת תפילת אבות על בנים

הנה ימים באים - יום ערב ראש חודש סיון, וכתב השל"ה הקדוש (מסכת באמת אמרו, כי בכל עת ובכל זמן מחובת האבות להרבות

מיד אחר ג' ימים הראשונים כבר הכנסתי את כל הסכום לכיס התפילין שלך... ולך מה אעשה איפה בני שפחו יצרך עליך, ואינך פותח את כיס התפילין להניחם, כיצד תמצא את המעות... והנמשל מובן, כי 'המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ' (אבות ג ה) וכלומר, שאינו צריך לטרוח 'דרך ארץ' להשיג פרנסתו, ואם אינו מוצא את הפרנסה הרי"ז סימן שכלל לא פתח את כיס התפילין - את הגמרא וכיו"ב... ע"כ לא מצא את כל המוכן ומזומן לו שם מבעוד מועד... לה. עובדא שמעתי, לפני כמה שנים באה כלה 'בעלת תשובה' בברית האירוסין, בהתקרב מועד הנישואין ביקשו העסקנים מנשים צדקניות שתבואנה להשתתף בשמחת הנישואין לשמח את הכלה... והנה אחת מאלו כשבאת למקום הנישואין חיפשה אחר אם הכלה - לברכה בברכת 'מזל טוב', אלא שזו נעלמה מעין כל, עד שמצאה אותה יושבת ב'מטבח' כשפניה זועפים, מלאה טענות כרימון... משנשאלה 'מדוע פנייך רעות היום' לעת שמחת כלולות ביתך הכלה המהוללה בכל התשבחות... ענתה אותה 'קשת רוח', כיצד אוכל לשמוח כשבתי הכלה הזו הפנתה לי עורף, עזבה את ביתי ואת דרך חיי ונהפכה לבעלת תשובה גמורה, ומה גדל צערי כי איננה הראשונה אלא שלישית מבין בנותי שעשו את הדרך הלזו ושובו בתשובה שלימה... כשמוע האשה את דבריה תמהה בפניה - כיצד אכן אירע דבר כזה שממשפחה אחת כבר שבו שלש בנות בתשובה, לא ידעה אם הכלה מה לענות, אבל סיפרה כי כל ה'קשר' שבינה ובין עולם החרדים לדבר ה' היה שלפני כעשרים שנה השתתפה ב'סמינר' לבעלי תשובה, אבל כל הדיבורים שנאמרו שם לא נקלטו במוחה ולא השפיעו עליה במאומה. בתוך הדברים סיפרה שבסוף הסמינר נתנו לכל אחת דף

בתפילה להצלחת הצאצאים בתורה וביראת שמים^ל, אך הזמן גרמא, בימים

כתוב, והובטח להם ש'סגולה' גדולה להצלחה ולברכה יש באמירת הנכתב באותו דף, ומאז היא אומרת אותו בכל יום - אעפ"י שאינה מבינה מאומה מהנאמר בו (כי לא הייתה האשה מבני ארה"ק). האשה שאלה אותה שמא נמצא הדף ברשותך, אמרה כן, והוציאתה מחיקה שם נתגלה הסוד - כי על הדף הודפס 'תפילת השל"ה', ואף שאשה זו לא ידעה מאי קאמרה (וגם לא רצתה כלל שיקויים בה כל הנאמר שם), מ"מ זכתה ששלוש מצאצאיה שבו בתשובה שלימה וגמורה, ק"ו לדידן שאנו יודעים את הנאמר בה, אם נתפלל בוודאי נפעל דברים נשגבים ורוב נחת דקדושה מכל יו"ח.

מן הבאר

יש מרמזים, מדוע לרחל אמנו אמר ה' (ירמיה לא טו) 'מנעי קולך מבכי', ואילו בלאה אחותה כתיב 'ועיני לאה רכות' (בראשית כט יז) ולה לא נאמר מנעי קול מבכי.

אלא ביאורו, כי בכייתה של לאה היה על בניית בית נאמן בישראל, בית שמגדלים בו בנים צדיקים, בכיה זו חשובה למאד, עד שלא רצה הקב"ה לומר לה 'מנעי קולך מבכי'...

לו. העיד הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע על עצמו בשמחת נישואי אחד מצאצאיו בזה הלשון האמינו לי, שמדי יום ויום הנני שופך דמעות שה' יזכני, שבניי יעלו מעלה מעלה בקודש יותר ממני, ויקויים בהם (דברים ל ה) 'והיטבך והרכך מאבותיך' (הובא בתפילה למשה עמו טו).

הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע היה אומר שאינו מבין היאך אפשר לאב הרוצה שיגדלו בניו בדרך התורה להישאר בעיניים יבשות בשמו"ע. ואביו הרה"ק המהרי"ד מבעלזא העיד שאינו מחסיר אפילו 'שמו"ע' אחת מלבקש ולהתפלל על בנו רבי אהרן - שכבר אז היה מפורסם כגדול וקדוש, ומה נענה אנו.

עוד אמר המהרי"ד שכ"כ גבוהה ונעלית היא התפילה להצלחת הצאצאים בתורה ויראה עד שלא תיקנוה אנשי כנסת הגדולה בתפילת שמו"ע בפירוש, כי אם ברמיזה (שלא ייטפלו לה ה'חיצוניים') בברכת מודים, בתיבות 'לדור ודור נודה לך ונספר תהילתך', שהוא כאומר ומבקש רבש"ע הב לי בנים שאודה לך תמיד עליהם...

הנה מצינו בחנה שהביאה את שמואל בנה למשכן שילה ואמרה 'אל הנער הזה התפללתי וגו', וגם אנכי השאלתיהו לה', ולכאורה צריך ביאור מדוע רק 'השאלה' אותו להקב"ה ולא 'נתנה', וביאר אחד מצדיקי דורנו שליט"א שבא הכתוב ללמדנו

שקודם קבלת התורה, להרבות ביותר בתפילה ובתחנונים לזכות לקבלת התורה,

שאפילו שמואל הנביא שאין לנו שמץ של השגה בקדושתו אף הוא זקוק ל'אם' שתתפלל עליו ותעתיר בדמעות שליש להצלחתו, על כן לא 'נתנה' אותו חנה במתנה לה' אלא רק 'השאלה' אותו, בכדי שעדיין יהיה לו אם המתפללת ומעתרת בעבורו... מעשה בבחור מבני חו"ל שלמד בישיבת 'שפת אמת' בירושלים עיה"ק, והיה הבחור בעל כשרון נפלא ומתמיד עצום, ונתחבב מאד אצל 'ראש הישיבה' דאז ה"ה הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע, והיה ראש הישיבה משתעשע עמו הרבה בדברי תורה. פעם הגיע אבי הבחור מחו"ל ובביקורו בישיבה נכנס אל ראש הישיבה לשאלו אודות בנו ומצבו בלימודים, ויענהו ראש הישיבה בקצרה ובפשטות 'ב"ה הכל בסדר...' כדרך שעונים לאב השואל על בנו שהוא מן הבינונים בישיבה... משיצא האב מחדרו של ראש הישיבה שמע מכל רבני ותלמידי הישיבה - אה, אתה אביו של פלוני, הרי ראש הישיבה אינו פוסק מלהשתעשע עמו בדברי תורה, בלימוד שלפנה"צ ואחזה"צ וכו' וכו'... מששמע האב כי כן, גברה פליאתו, מדוע ענה לו ראש הישיבה כל כך בקרירות ו'סתמא' על בנו. שב האב להתדפק על חדרו של רה"י ושאלו מדוע הסתיר ממנו מע"כ על מצב בני כי כל כך טוב היא... ויענהו ראש הישיבה בסיפור מעשה שהיה. לפני מלחמת העולם השנייה ריחפה על בחורי ישראל גזירת גיוס לצבאות פולין, כאשר נקרא אחי (מאמו שנישאה בזיוו"ש ל'אמרי אמת', והיה לה בן יחיד מזיווג ראשון שגדל על ברכיו) הרה"ר לייבל טימקין הי"ד להתייצב לצבא, נכנסה אמי הרבנית אל אבי הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שיברך אותו שיפטר מהצבא, אך אבי הישיבה בקיצור 'השי"ת' יעזור. מכיוון שכן הייתה אמי יושבת ובוכה על מצבו של אחי - מה יעלה בגורלו ומה יהא בסופו הן ברוחניות הן בגשמיות, כי היה נראה שיהא עליו להתגייס ולשרת בצבא, ובפרט אחר שהרבי לא הבטיח לה ישועה.

משראתה זקנתי אם אמי (אשת חבר של הרה"ק הרי"מ בידרמן זצ"ל) את צערה של אמי מיהרה ונכנסה אל אבי - חתנה ה'אמרי אמת' (אשר היה גם אחיה) והזכירה את צער אמי - בתה הרבנית החוששת מה יעלה בגורל בנה, נענה הרבי ואמר לה בניחותא ובהבטחה, אין כלל מקום לדאגה כי בוודאי לא יקחוהו לצבא. אחר זמן כשנודע לאמי שאבי הבטיח לאחותו (אמה) מפורשות שלא ילקח הבן לצבא, שטחה את פליאתה בפני אבי מדוע לא הודיע לה כן מתחילה והיה חוסך ממנה הרבה צער ועגמת נפש, השיב לה אבי ה'אמרי אמת' א מאמע דארף וויינען... (אמא צריכה לשפוך דמעות על בניה). בזה ביאר הרה"ק ה'פני מנחם' לאבי הבחור, שלכן לא רצה לשבח את הבחור באזני האב, כדי שימשיך לבכות ולהתפלל שיזכה בנו לחשק ואהבת התורה, ויתעלה מעלה מעלה בדרך התורה והיראה.

באר הפרשה - פרשת בהר בחוקות

ושנהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, וכמו שכתב ה'פלא יועץ' (ערך עצרת) 'זמה טוב דבר בעתו, לשפוך נפשו בימים האלה ובזמן הזה שיזכה הוא ובניו לבתרה של תורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות'.

גדול כוחה של תפילת אבות על בנים יי. ומפורשים הדברים ב'תנא רבי אליהו' (פ"ה) 'מעשה בכהן אחד, שהיה ירא שמים בסתר וכל מעשיו הטובים שהיה עושה היה עושה בסתר, והיה לו עשרה בנים מאשה אחת, ששה זכרים

לז. שח הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל שכידוע עמד בראשות ישיבה רבות בשנים, כי תחת ידיו עברו דורות של תלמידים - אב בן ונכד, וגם משפחות שלימות של כמה וכמה אחים, וברבות השנים ראה כי פעמים ויש משפחה שלימה של אחים שכולם מוצלחים ביותר זולתי אחד שנראה כ'חלש' יותר מכולם אם בלימודים או בשאר עניינים, וברבות השנים הבחין בדבר פלא - כי דייקא זה ה'חלש' יצא עפ"י רוב מוצלח יותר משאר אחיו ה'מוצלחים' וה'עילויים' בתורה (או בכל דבר אחר שפנה לעסוק בו). וביאור הדבר, בע"כ תאמר, שהוא בזכות הדמעות והתפילות ששפכו אביו ואמו, כי בדרך כלל על בן 'יוצא דופן' כזה מתפללים ושופכים דמעות יותר מעל שאר הבנים המצליחים (על אחיו 'התפלל', ועליו 'בכו').

סיפר לי מחנך חשוב מתושבי נ"י. שהוא מנהל רוחני בתלמוד תורה גדול בארה"ב, ובעיניו ראה כוחה הגדול של תפילת אבות על בנים, וכך הוא מעשה, בת"ת לומדים באותה כיתה שני אחים תאומים, אך נשתנו זה מזה, כי אחד מהם היה בעל כשרון נפלא, מלא בשמחת חיים, שוקד על תלמודו בשקידה עצומה מתוך הבנה בהירה, ואף מוסיף לימודים, ובכולם הוא מצליח בס"ד ומתעלה מעלה מעלה. לעומתו, אחיו תאומו היה ילד חלש מאד, חסר כשרונות וחשקות התורה, ואף דברים פשוטים לא נקלטו במוחו... והיה ממש צער גדול לראותו יושב ונחשל בלימודיו, ובפרט שבאותה שעה יושב בסמוך לו אחיו העולה ומתעלה דבר יום ביומו בליעה"ר...

כך הווה עד לפני שבועיים (ביום שסיפר לי המחנך את דבר המעשה), עד שלפתע ביום בהיר אחד, החל האח הנחשל לפרוח ולהתעלות, להבין ולהשכיל מתוך חשקות התורה נפלאה, והיה שומע לומד ומלמד באופן נפלא כזקן ורגיל כאילו נולד בכישרונות מזהירים ונפלאים.... ויהי לפלא ו'חידה סתומה' בעיני כל מלמדיו וחבריו. איש מבין המלמדים לא ידע ולא הבין ממה אירע השינוי המבורך, עד שפגש המנהל באבי הילד ושטח תמיהתו בפניו, הידעת כי נפתח ראשו ולבו של בנך השני והחל לשתות לרוויה ממימי ים התלמוד, אף תפילתו ויראתו נשתנו למעליותא בצורה נפלאה, אולי תדע 'בשל מי הסער הגדול הזה'...

תחילה ניסה האב שלא לענות למנהל, אך משגברו עליו הפצרות המנהל, הודה

ישקו העדרים

יְבִי תֹאמְרוּ מִה נֶאֱכַל' (בהר כה כ-כא).

כלומר, כאשר תאמרו ותבקשו ותתפללו על חסרון הפרנסה (וכן בכל מחסור) אזי תיכף וצייתי את ברכתי לכם בכל טוב סלה (הרה"ק ה'דעת משה' מקאז'ניץ זי"ע).

שמעתי מהגרי"מ טורצ'ין שליט"א, שאביו הגאון רבי אלעזר צדוק זצ"ל (בעל ה'שונה הלכות' יחדיו עם הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי זצ"ל) היה מקורב מאד להגה"ק החזו"א זי"ע (כשנשאל החזו"א מדוע הוא מקרב אותו בקירוב מופלג כל כך - שהיה מקבל אותו ואת אחיו רבי חיים אהרן אף כשלא חש בטוב, ענה החזו"א, מה אעשה והנני אוהב את ה'ריינקייט וירא"ש' - נקיות וטהרת המחשבה אשר להם, והם משובבים את לבי). באחד הימים נכנס אל החזו"א לשאול איזה שאלה שהייתה לו. לאחר שענהו החזו"א, שב החזו"א ושאלו, 'חקירה' יש בידך, הנה פעמים רבות הננו רואים בחור שנחשב בהיותו בישיבה לבחור ת"ח ירא שמים מרובים, ולאחר נישואיו הינו נהפך להיות לאיש אחר, לא התמדה טהורה יש כאן, ולא עבודת התפילה, וממש נהפך להיות מפשוטי העם... ומעתה באנו לחקירה, האם בהיותו בישיבה היה באמת ת"ח ויר"ש, אלא שלאחר נישואיו בצאתו 'לאויר העולם' על כל פירושו נצטנן מיראתו, או דילמא, שכבר בהיותו בישיבה בוסר היה אלא שהיו לימודיו ותפילותיו מבלי לחיות עם הפנימיות שבדבר - לחיות עם ה', כיוון שלא בא במגע עם באי עולם, הגרא"צ נחרד למשמע השאלה, כאומר מי יודע למה ירמזון דברי הרבי, שמא כוונתו לומר עלי שהחמצתי לאחר נישואיי (המעשה היה לאחר נישואיו), ומרוב תדהמתו נעלמה לשונו, עמד ושתק, עד שפטרו החזו"א בברכת שלום...

הגרא"צ יצא מבית החזו"א בלב נשבר וכולו מהורהר, מבולבל וטרוד מה רצה הרבי ממני... לרוב היותו שקוע במחשבות טורדות אלו לא שם אל ליבו אל הדרך, ובמקום לחזור לביתו החל מהלך בכיוון ההפוך (כשנרצונו ללכת לביתו), אחר הילוכו כברת דרך, פגע בו אחד מידידיו, הלה שנבהל לראותו מפוחד נזדעק לקראתו, אוי, רא"צ מה אירע עמך, מדוע פניך רעים היום, ולהיכן פניך מועדות, סיפר

ישקו העדרים

לו רא"צ דברים כהוייתן, שב הנני כעת מבית הרבי, כך וכך שאלני הרבי, ולא ענה לי, מהורהר אני כי אינני יודע מה רצה הרבי מאיתי, ואיזה רעה עשיתי ששאלני שאלות כגון דא. וממהר אנוכי לביתי - למצוא מעט מרגוע לנפשי. אמר לו ידידו ראשית, תדע, שהולך הנך בהיפוך מכיוון ביתך, ועוד, וכי כך עלה בדעתך ללכת הביתה, שמע נא לעצתי מהר נא לבית הרבי, ושאל נא מעמו שיבאר לך מה הייתה כוונתו ומה תשובתו על השאלה. מיד סב רא"צ על עקבותיו, ו'בנשימה אחת' רץ ומיהר לבית החזו"א. וכמעט לא עבר תוך כדי דיבור וכבר עמד בפני רבו החזו"א, מששטח בפני החזו"א את תמיהותיו, אמר לו החזו"א פטרתך לשלום מכיוון שראיתך עומד מבלי לבקש תשובה על שאלתי, אך עתה משביקשת תשובה תקבלנה. כי באמת בהיותו בישיבה כבר לא היה מצבו שפיר, כי הכל חושבים שהאמונה נמצאת לכל יהודי בכיסו... טעות גדולה בידם, כי בכדי לקנות אמונה נצרך האדם לעבוד בכל יום ויום - ובאם לא יעבוד לא יהיה לו אותה, ואם תרצה לדעת היאך קונים את האמונה, הנה אשאלך מה תעשה בצאתך לרחובה של עיר לקנות מנעלים לרגליך תחת המנעלים שנקרעו ופרוץ מרובה על העומד... הרי תקח מעות מכיסך ותצא השוקה לחנות לקנות...דע לך כי לא כך היא דרכה של תורה. אלא, עמוד לרגע בסמוך לפתח הבית, ופתח פיך לה' האלוקים שיזמין לך נעליים מתאימות במידה הנכונה, שתזכה לפנות אל המוכר הראוי וטוב עבורך, ואף גם הסכום שיושת עליך יהיו כראוי וכהוגן, אז תצא לשוק ותצליח בכל אשר תפנה. כמו"כ בפנותך דבר יום ביומו לקנות לחמך וחלב לבני ביתך, אין הדברים פשוטים כלל וכלל, אלא העתר בתפילה לקוב"ה שתזכה למצוא את מבוקשך בנקל, וכך נמצאת עובד כל ימי חיך על קנין האמונה. ובזה תתישב ה'חקירה', כי אכן רק אחרי שישריש בעצמו (בימי הבחרות) את האמונה אזי תהיה לו האמונה 'קנין נפש', ולא יאבד את בהירות דעתו ושלוות נפשו בצאתו לאוויר העולם. סוף דבר, המלמד את עצמו לזכור ולדעת כי הוא תלוי בכל רגע ורגע בחסדי הבורא עמו, יקויים בו 'אשרי אדם בוטח בך', ולא יפול ממדרגתו ומעמדו.

הזופיע!

על פרקי אבות

נערך ונלקט
מתוך תוכן
דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ
רבי אברהם אלימלך
בידרמן שליט"א

הפצה:

אר"י: 1800-22-55-66
ארה"ב: 437-0054 (718)

ניתן להשיג בכל חנויות הספרים